

Схвалено педагогічною радою
гімназії № 1 міста Ківерці
(протокол №1 від 30.08.2023р.)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії № 1
міста Ківерці

_____ С.Ф.Люшук

_____

Освітня програма
гімназії № 1 міста Ківерці Волинської області
у 2023-2024 навчальному році
для учнів 1-9 класів

м. Ківерці
2023

ЗМІСТ

1. Призначення школи та засіб її реалізації.
2. Опис «моделі» випускника гімназії.
3. Цілі і завдання освітньої діяльності навчального закладу.
4. Освітня програма та її обґрунтування.
  - 4.1. Освітня програма початкової освіти (1-2 кл., 3-4 кл.)
  - 4.2. Освітня програма для учнів 5-6 класів (НУШ)
  - 4.3. Освітня програма базової середньої освіти (7-9 кл.).
  - 4.4. Освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами (індивідуальне навчання, інклюзивне навчання).
5. Програмно – методичне забезпечення освітньої програми.
6. Навчальні плани (додатки).

1. Призначення школи та засіб її реалізації.

Гімназія № 1 міста Ківерці у своїй діяльності керується Конституцією України, законом України «Про освіту» (стаття 33); відповідними Державними стандартами загальної середньої освіти: початкової освіти, 2018 рік (для 1-4 кл. у 2023/2024 н.р.), базової середньої освіти, 2020 рік (для 5-6 кл. у 2023/2024 н.р.), базової середньої освіти, 2011 рік (для 7-9 класів у 2023-2024 н.р.); наказами МОН «Про затвердження Типових освітніх програм»; Санітарним регламентом для ЗЗСО, іншими законодавчими актами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства освіти та науки України, інших центральних органів виконавчої влади, Положенням про загальноосвітній навчальний заклад, іншими нормативно – правовими актами, Статутом гімназії.

Основною метою діяльності закладу є безперервний процес виявлення і розвитку здібностей кожної дитини, формування духовно багатой, фізично розвиненої, творчо мислячої, конкурентноспроможної особистості – громадянина України.

Головними завданнями закладу є:

- забезпечення умов для якісного надання освітніх послуг школою тісної взаємодії в системі «здобувачі освіти – батьки здобувачів освіти – педагоги»;
- створення сприятливого освітнього середовища на основі демократизації, гуманізації, співпраці, співтворчості, спрямоване на зміцнення здоров'я дітей, створення умов для фізичного розвитку, соціальної адаптації, духовного зростання;
- орієнтація внутрішнього світу дитини на збагачення індивідуального досвіду, самопізнання, самооцінки, саморозвитку, самовизначеності, самореалізації.

Призначення закладу – реалізація права дитини на здобуття базової середньої освіти, її фізичний, розумовий, духовний розвиток, соціальну адаптацію та готовність продовжувати освіту на подальших етапах.

Заклад несе відповідальність перед собою, суспільством і державою за:

- безпечні умови освітнього середовища;
- дотримання державних стандартів освіти;
- дотримання фінансової освіти.

Основним засобом реалізації призначення закладу є здійснення освітньої діяльності до загальноосвітніх програм двох ступенів освіти:

- I ступінь – початкова загальна освіта;
- II ступінь – базова загальна освіта;

Призначення кожного ступеня навчання визначено Типовим положенням про загальноосвітній навчальний заклад та окреслено у відповідних Типових освітніх програмах.

Основними засобами досягнення мети, виконання завдань та реалізації призначення закладу є засвоєння учнями обов'язкового мінімуму змісту загальноосвітніх програм.

Освітня програма, реалізована в закладі, спрямована на:

- формування в учнів сучасної наукової картини освіти;
- виховання працьовитості, любові до природи;
- розвиток в учнів національної самосвідомості;

- формування людини та громадянина, яка прагне вдосконалення та перетворення суспільства;
- інтеграцію особистості в систему світової та національної культури;
- рішення задач формування загальної культури особистості, адаптації особистості до життя суспільства;
- виховання громадянськості, поваги до прав і свобод людини, поваги до культурних традицій та особливостей населення регіону, України та інших народів в умовах багатонаціональної держави;
- формування потреби учнів до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

Досягнення мети, тим самим призначення закладу, забезпечується шляхом формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності, визначених Законом України «Про освіту»:

- вільне володіння державною мовою
- спілкування іноземними мовами
- математична компетентність
- основні компетентності у природничих науках і технологіях
- уміння вчитися впродовж життя
- ініціативність і підприємливість
- соціальна і громадянська компетентність
- обізнаність і самовираження у сфері культури
- екологічна грамотність і здорове життя.

Спільними для всіх компетентностей є такі вміння:

- читання з розумінням
- уміння висловлювати власну думку усно і письмово
- критичне і системне мислення
- здатність логічно обґрунтувати позицію
- творчість, ініціативність
- вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми
- здатність співпрацювати з іншими людьми.

У 2023-2024 навчальному році в гімназії передбачено навчання лише в 9 класах, робочий навчальний план розраховано на 5-денний робочий тиждень для 1-9 класів. Тривалість уроків: у 1 класі – 35 хвилин; у 2-4 класах – 40 хвилин; у 5-9 класах – 45 хвилин. Для учнів 1-4-х класів організовано група подовженого дня. Гранично допустиме навантаження на учня відповідає санітарно-гігієнічним нормам, установленим Міністерством охорони здоров'я України. Години фізичної культури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження на учнів.

Мова навчання – українська.

У 2023/2024 навчальному році у гімназії №1 міста Ківерці функціонуватиме 9 класів (4 – початкова школа, 5- середня), у яких навчатиметься 224 учнів.

Відповідно до статті 16 Закону України «Про загальну середню освіту», 2023-2024 навчальний рік розпочинається у День знань - 01 вересня 2023 року і закінчується не пізніше 31 травня 2024 року. Навчальні заняття організовуються за семестровою системою:

I семестр – з 01 вересня по 24 грудня 2023 року (76 дні),

II семестр – з 10 січня по 31 травня 2024 року (97 дні).

Канікули:

Осінні: 23 жовтня – 29 жовтня 2023 року,

Зимові: 25 грудня 2023 року – 09 січня 2024 року,

Весняні: 25 березня 2024 року – 31 березня 2024 року.

2. Опис моделі випускника закладу

Модель випускника **Нової Української Школи** – це необхідна основа для сміливих і успішних кроків у своє майбутнє. Всі інші здобутки у сфері компетентності може принести людині лише наполеглива цілеспрямована праця, бажання вчитися і ділитися досвідом з іншими.

Випускник навчального закладу має міцні знання і вміло користується ними. Знання та вміння отримані учнем тісно взаємопов'язані з його ціннісними орієнтирами.

Набуті життєві компетентності випускник вміло використовує для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Він вміє критично мислити, логічно обґрунтовувати позицію, виявляти ініціативу, творити, вирішувати проблеми, оцінювати ризики та приймати рішення.

Наш випускник – це передусім людина творча, з великим потенціалом саморозвитку та самореалізації, широким спектром особистості:

- випускник навчального закладу добре проінформована особистість;
- прагне до самоосвіти та вдосконалення;
- готовий брати активну участь у суспільно-культурному житті громади, держави;
- є свідомим громадянином, готовим відповідати за свої вчинки;
- свідомо ставиться до свого здоров'я та довкілля; мислить креативно, використовуючи увесь свій творчий потенціал.

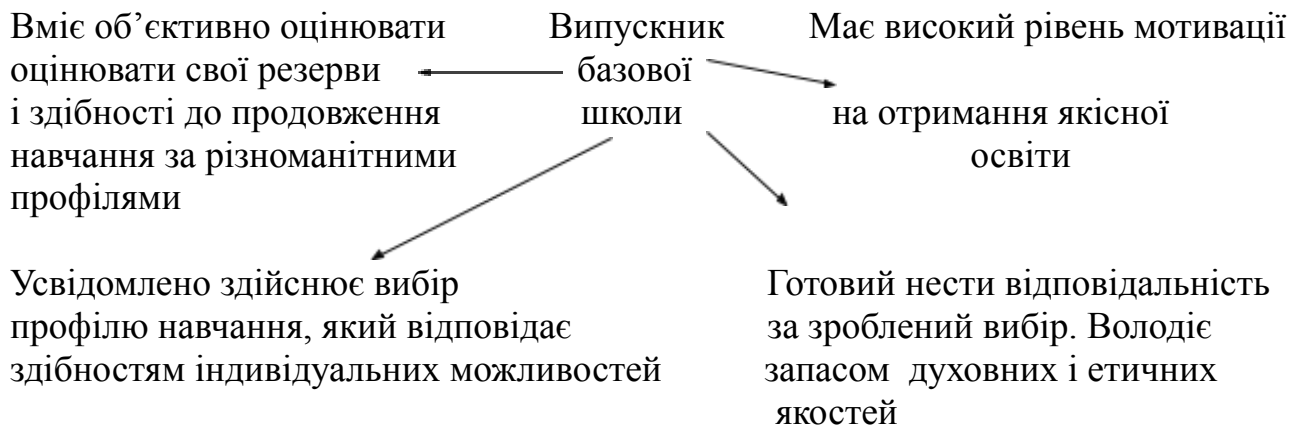
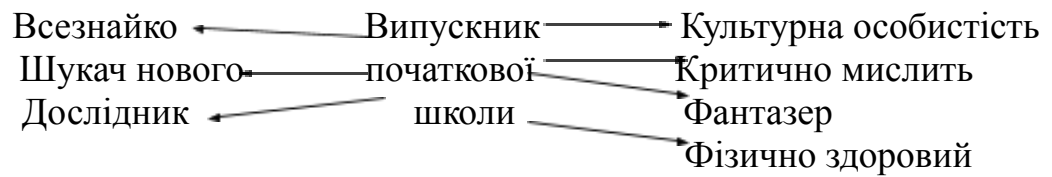
Випускник компетентний у ставленні до життя — реалізує себе через самопізнання, саморозуміння та інтелектуальну культуру.

Випускник початкових класів має знання, уміння та навички, передбачені стандартом початкової освіти. Він упевнений у собі, старанний, працелюбний, самостійний, дисциплінований, вмотивований на досягнення успіху, вміє слухати і чути, критично мислити і має почуття самоконтролю, навички навчальної діяльності, культуру поведінки і мови, основи особистої гігієни і здорового способу життя.

Випускник базової основної школи володіє певними якостями і вміннями на рівні вимог державних освітніх стандартів успішно засвоює загальноосвітні програми з усіх предметів шкільного навчального плану; має систему розумових навичок (порівняння, узагальнення, аналіз, синтез, класифікацію, визначення головного); володіє основами комп'ютерної грамотності; знає свої громадянські права і вміє їх реалізувати; оцінює свою діяльність з погляду моральності та етичних цінностей; дотримується правил культури поведінки і спілкування; веде здоровий спосіб життя; готовий до форм і методів навчання, використовуваних у старших класах.

2. Опис «моделі» випускника гімназії.

Модель випускника гімназії

3. Цілі та задачі освітнього процесу

Цілі та задачі освітнього процесу на кожному рівні реалізації освітньої програми обумовлені «моделлю» випускника, призначенням і місцем гімназії в освітньому просторі міста.

Перед навчальним закладом поставлені такі цілі освітнього процесу:

1. Забезпечити засвоєння учнями обов'язково мінімуму змісту початкової, базової загальної освіти на рівні вимог державного освітнього стандарту.
2. Гарантувати наступність освітніх програм усіх рівнів.
3. Створити основу для адаптації учнів до життя в суспільстві, для усвідомленого вибору та наступного засвоєння професійних освітніх програм.
4. Формувати позитивну мотивацію здобувачів освіти до навчальної діяльності.
5. Забезпечити соціально – педагогічні відносини, що зберігають фізичне, психічне та соціальне здоров'я учасників освітнього процесу.
6. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників шляхом своєчасного та якісного проходження курсів перепідготовки.
7. Проведення атестації та сертифікації педагогів.
8. Цілеспрямоване вдосконалення навчально – матеріальної бази гімназії.

4. Освітня програма закладу та її обґрунтування.

4.1. Освітня програма початкової освіти

Освітня програма початкової освіти (далі освітня програма) окреслює рекомендовані підходи до планування й організації єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти. Відповідно до Закону України «Про освіту» початкова освіта здобувається з шести років.

Зберігаючи наступність із дошкільним періодом дитини, початкова школа забезпечує подальше становлення особистості дитини, її фізичний, інтелектуальний, соціальний розвиток, формує здатність до творчого самовираження, критичного мислення, виховує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, пошанування своєї гідності та інших людей, збереження здоров'я.

Зміст програми дає можливість формування у здобувачів освіти ключових компетентностей:

- 1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження, готовність використовувати мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;
- 2) здатність спілкуватися рідною та іноземною мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачає формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, спостерігати та досліджувати, робити висновки на основі проведення дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;
- 5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки;

7) інформаційно – комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомлення рівних прав і можливостей;

10) культура компетентностей, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачає готовність обрати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей;

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально – методичне забезпечення освітньої діяльності;
- матеріально технічне забезпечення освітньої діяльності;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання.

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми, якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально – психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового рівня педпрацівників.

Освітня програма для 1-2, 3 – 4 класів (НУШ – 2)

Освітня програма для 1-2 кл., 3 – 4 кл. розроблена на виконання Закону України «Про освіту», Закону України «Про загальну середню освіту» та у відповідності до Державного стандарту початкової освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»), для учнів 1-2 класів відповідно Типової освітньої програми для учнів 1-2 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743), для учнів 3-4 класів відповідно Типової освітньої програми для учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743),

У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програма окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом початкової освіти єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення

учнями обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом початкової освіти.

Загальний обсяг навчального навантаження:

для 1 кл. – 700 год/навчальний рік

для 2 кл. – 770 год./ навчальний рік

для 3 кл. – 805 год./ навчальний рік

для 4 класу – 805 год./навчальний рік

Навчальний план додається (додаток № 1, № 2).

У початковій школі (4 клас) здійснюється поділ класів на групи при вивченні іноземної мови, інформатики, української мови відповідно до наказу МОН України від 20.02.2002 №128, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 06.03.2002 за № 229/6517 зі змінами – лист МОН України № 1/9-322 від 18.05.2018).

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

- мовно – літературна, зокрема: Рідномовна освіта (українська мова та література; (МОВ)

- іншомовна освіта (ІНО)

- математична (МАО)

- природнича (ПРО)

- технологічна (ТЕО)

- інформатична (ІФО)

- соціальна і здоров'язбережувальна (СЗО)

- громадянська та історична (ГІО)

- мистецька (МІО)

- фізкультурна (ФІО)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до листа та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті початкової освіти, визначено завдання, які має реалізувати вчитель у рамках кожної галузі. Очікувані результати навчання здобувачів освіти подано за змістовними лініями і співвіднесено за допомогою індексів з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом початкової освіти. Змістовні лінії кожної освітньої галузі в межах циклу реалізуються паралельно та розкриваються через «Пропонований зміст», який окреслює можливий навчальний матеріал, на підставі якого будуть реалізовані очікувані результати навчання та відповідні обов'язкові результати навчання. Оскільки освітня програма ґрунтується на компетентнісному підході, теми рубрики «Пропонований зміст» не передбачають запам'ятовування учнями визначень термінів і понять, а активне конструювання знань, розвиток умінь та формування уявлень через досвід практичної діяльності. Упродовж навчання у початковій школі здобувачі освіти опановують способи самоконтролю, само рефлексії і самооцінювання, що сприяє вихованню відповідальності, розвитку інтересу, своєчасному виявленню прогалин у знаннях, уміннях, навичках та їх корекції. Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюється на суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов

контрольно – оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру.

Організація освітнього процесу

Очікувані результати навчання, окреслені в межах кожної галузі, досяжні, якщо використовувати інтерактивні форми – кооперативне навчання, дослідницькі, інформаційні, мистецькі проекти, сюжетно – рольові ігри, ситуаційні вправи, екскурсії тощо.

Форми оцінювання здобувачів освіти

Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністрації. Навчальні досягнення здобувачів 1-2 кл. піддаються формальному оцінюванню, 3-4 кл. - рівневному оцінюванню (методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів ЗЗСО, затверджені наказом МОН України від 13.07..2021р. №813).

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття початкової освіти

Початкова освіта здобувається, як правило, із шести років. Діти, яким 1-го вересня виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку.

4.2. Освітня програма для учнів 5 – 6 класів (НУШ)

Організація освітньої діяльності в 5-6 класах у 2023/2024 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. Освітня програма для 5-6 класів розроблена на основі типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021.

Дана освітня програма:

- відповідає структурі типової освітньої програми та визначеним нею вимогам до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою закладу освіти;
- визначає в обсязі не меншому ніж встановлено відповідною типовою освітньою програмою загальний обсяг навчального навантаження на відповідному рівні циклі повної загальної середньої освіти в годинах, його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;

- містить навчальний план, що ґрунтується на одному з варіантів типових навчальних планів відповідної типової освітньої програми і може передбачати перерозподіл годин у визначеному типовим навчальним планом обсязі в межах мінімального максимального навантаження для кожної галузі між обов'язковими для вивчення навчальними предметами крім державної мови певної освітньої галузі, які можуть вивчатися окремо та або інтегровано з іншими навчальними предметами;
- містить перелік модельних навчальних програм, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, та або навчальних програм, затверджених педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів з навчальних предметів інтегрованих курсів в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами;
- описує орми організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

Освітня програма реалізує Стратегії розвитку закладу.

Мета і завдання освітньої програми

Мета і завдання освітньої програми закладу ґрунтуються на визначеній Законом країни «Про освіту» меті повної загальної середньої освіти, що передбачає всебічний розвиток, виховання і соціалізацію особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.

Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за цією освітньою програмою

Визначаючи вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою, заклад керується чинними нормативними документами у сфері освіти. Навчання за освітньою програмою базової середньої освіти можуть розпочинати учні, які на момент зарахування переведення до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття відповідного рівня повної загальної середньої освіти, досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті початкової освіти, що підтверджено відповідним документом встановленого зразка свідоцтвом досягнень, свідоцтвом про здобуття початкової освіти, табелем навчальних досягнень учня учениці у разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів за рівень початкової освіти учні повинні пройти відповідне оцінювання упродовж першого семестру навчального року. Для проведення оцінювання наказом керівника закладу освіти створюють комісію, затверджують її склад голову та членів комісії, а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів. Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складають за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки країни 12 січня 2016 року № у редакції наказу Міністерства освіти і науки країни від 10 липня 2019 року № 955, зареєстрованого в Міністерстві юстиції країни 03 лютого 2016 р. за № 184/28314.

Загальний обсяг навчального навантаження в освітній програмі закладу відповідає загальному обсягу навчального навантаження, визначеному для цього типу освітнього закладу в Державному стандарті базової середньої освіти Додаток 23 та Типовій освітній програмі для 5-9 класів Додатки 1,2. Загальний обсяг річного

навчального навантаження для кожної галузі в освітній програмі закладу освіти встановлено у межах вказаного в Державному стандарті та Типовій освітній програмі діапазону мінімального та максимального показників. Загальний обсяг навчального навантаження учнів розподіляється між роками навчання, освітніми галузями, обов'язковими та вибірковими освітніми компонентами. Загальний обсяг річного навчального навантаження для закладів із навчанням українською мовою 5-6 класів згідно з типовим планом наведено в Таблиці 1,2

Таблиця 1

Назва освітньої галузі	Навчальне навантаження	5 клас		
		Рекомендоване*	Мінімальне *	Максимальне *
Мовно-літературна **	На тиждень	11	10	13
	На рік	385	350	455
Математична	На тиждень	5	4	6
	На рік	175	140	210
Природнича	На тиждень	2	1,5	3
	На рік	70	52,5	105
Соціальна і здоров'я-збережувальна	На тиждень	1,5	1	3
	На рік	52,5	35	105
Громадянська та історична	На тиждень	1	1	2
	На рік	35	35	70
Технологічна	На тиждень	2	1	3
	На рік	70	35	105
Інформатична	На тиждень	1,5	1	2
	На рік	52,5	35	70
Мистецька	На тиждень	2	1	3
	На рік	70	35	105
Фізична культура***	На тиждень	3	3	3
	На рік	105	105	105
Усього	На тиждень	29		
	На рік	1015		
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, вибірових освітніх компонентів, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	На тиждень	2		
	На рік	70		
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	На тиждень	31		
	На рік	1085		
Гранично допустиме навантаження учнів****	На тиждень	28		
	На рік	980		

Таблиця 2

Назва освітньої галузі	Навчальне навантаження	6 клас		
		Рекомендоване*	Мінімальне *	Максимальне *
Мовно-літературна **	На тиждень	11	10	13
	На рік	385	350	455
Математична	На тиждень	5	4	6
	На рік	175	140	210
Природнича	На тиждень	4	2	5
	На рік	140	70	175
Соціальна і здоров'я-збережувальна	На тиждень	1,5	1	3
	На рік	52,5	35	105
Громадянська та історична	На тиждень	2	1,5	3
	На рік	70	52,5	35
Технологічна	На тиждень	2	1	3
	На рік	70	35	105
Інформатична	На тиждень	1,5	1	2
	На рік	52,5	35	70
Мистецька	На тиждень	2	1	3
	На рік	70	35	105
Фізична культура***	На тиждень	3	3	3
	На рік	105	105	105
Усього	На тиждень	32		
	На рік	1120		
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, вибірових освітніх компонентів, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	На тиждень	2		
	На рік	70		
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	На тиждень	34		
	На рік	1190		
Гранично допустиме навантаження учнів****	На тиждень	31		
	На рік	1085		

* Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі може збільшуватися до максимального показника з урахуванням перерозподілу різниці між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин інших освітніх галузей.

** Години мовно-літературної освітньої галузі можуть розподілятися на вивчення мови корінного народу, національної меншини та або другої іноземної мови.

*** Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів.

**** Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей не повинна перевищувати загальної кількості годин, визначеної цим навчальним планом.

МОДЕЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ

Перелік модельних навчальних програм

Відповідно до навчального плану в освітній програмі зазначається перелік модельних навчальних програм, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, що містять опис результатів навчання учнів з навчальних предметів інтегрованих курсів в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами. Оскільки відповідні модельні та або навчальні програми спрямовані насамперед на реалізацію вимог Державного стандарту базової середньої освіти, заклад освіти під час формування переліку цих програм врахував низку чинників, а саме

⌘ особливості та потреби учнів певного закладу в досягненні обов'язкових результатів навчання,

⌘ потенціал педагогічного колективу,

⌘ ресурсне забезпечення закладу освіти,

⌘ навчально-методичний супровід конкретних модельних програм,

⌘ наявність внутрішньогалузевих та міжгалузевих зв'язків між програмами різних предметів та курсів для реалізації ключових компетентностей,

⌘ варіативність програм для підтримки курсів у діапазоні від мінімальної до максимальної кількості годин тощо.

Під час вибору модельних навчальних програм для освітньої програми закладу зверталась увага на раціональне використання навчального часу. Сформована з окремих модельних та або навчальних програм освітня програма закладу є цілісним комплексом, кожен компонент якого реалізує свої цілі та функції у тісному взаємозв'язку з іншими компонентами для формування цілісної компетентної особистості. Ці взаємозв'язки реалізуються не лише на рівні базових знань з окремих предметів, а й на рівні досягнення очікуваних результатів та видів діяльності. Перелік модельних та або навчальних програм в освітній програмі закладу охоплює досягнення учнями результатів навчання з усіх визначених Державним стандартом освітніх галузей. Заклад освіти здійснив вибір модельних навчальних програм для закладів загальної середньої освіти з-поміж тих, яким надано гри «рекомендовано Міністерство освіти і науки країни» Наказ МОН №795 від 12 липня 2021 року (<https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-nadannya-grifa-rekomendovano-ministerstvom-osvitii-nauki-ukrayini-modelnim-navchalnim-programam-dlya-zakladiv-zagalnoyiserednoyi-osviti>).

На основі модельної та або затвердженої педагогічною радою навчальної програми предмета інтегрованого курсу вчитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу. Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області є неприпустимим.

Автономія вчителя забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково- педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання. Під час розроблення календарно-тематичного та системи поурочного планування вчитель має самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. вчитель може переносити теми уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти може лише надавати методичну допомогу вчителю з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Таблиця 1

Освітня галузь	Модельна навчальна програма	
	назва	автор(и)
Мовно-літературна (українська мова, українська та зарубіжна літератури)	«Українська мова.5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Заболотний О.В., Заболотний В.В.
	«Українська література. 5-6 класи»	Яценко Т.О., Качан Т.Б., Кизилова В.В., Пахаренко В.І., Дячок С.О., Овдійчук Л.М., Слижук О.А., Макаренко В.М., Тригуб І.А.
	«Зарубіжна література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Ніколенко О.М., Ісаєва О.О., Клименко Ж.В., Мацевко-Бекерська Л.В., Юлдашева Л.П., Рудніцька Н.П., Туряниця В. Г., Тіхоненко С.О., Вітко М.І., Джангобекова Т.А.
Мовно-літературна (іншомовна освіта)	Іноземна мова.5-9 класи	Зимомря І.М. Мойсюк В.А. Тріфан М.С. Унгурян І.К. Яковчук М.В.

Математична	«Математика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Істер О.С.
Природнича	«Пізнаємо природу», 5-6 класи(інтегрований курс)» Географія, 6	Біда Д.Д., Гільберг Т.Г., Колісник Я.І. Запотоцький С.П., Карпюк Г.І., Гладковський Р.В., Довгань А.І., Сovenko В.В., Даценко Л.М., Назаренко Т.Г., Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Нікитчук А.В., Яценко В.С., Довгань Г.Д., Грома В.Д., Горovий О.В.
Громадянська та історична освіта	"Вступ до історії України та громадянської освіти 5 клас" для закладів загальної середньої освіти Історія України. Всесвітня історія 6 клас.	Бурлака О.В., Власова Н.С., Желіба О.В., Майорський В.В., Піскарьова І.О., Щупак І.Я. Піскарьова І.О., Бурлака О.В., Майорський В.В., Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.
Соціальна та здоров'язбережна	Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс) «Вчимося жити разом»	Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.
Технологічна	«Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти	Терещук А.І., Абрамова О.В., Гащак В.М., Павич Н.М..
Інформатична	«Інформатика.5-6 класи»	Морзе Н.В., Барна О.В.
Мистецька	«Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти	Масол Л.М.
Фізична культура	Фізична культура	Педан О.С., Коломoeць Г. А. , Боляк А. А., Ребрина А. А., Деревянко В. В., Стеценко В. Г., Остапенко О. І., Лакіза О. М., Косик В. М. та інші

Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи»

Навчальний предмет «українська мова» забезпечує реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання мовно-літературної галузі. Метою навчання української мови в школі є формування компетентного мовця, національно свідомої,

духовно багатій мовної особистості. Завдання навчального предмета: навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови; виховати свідоме прагнення до вивчення української мови; сформувати духовний світ учнів, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири; розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування свого життя. Цю модельну навчальну програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів країни від 30.09.2020 № 9, вона відповідає меті й ідейним засадам цього документа та реалізує результати, окреслені в ньому. Крім того, ураховано положення Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки країни від 19.02.2021 № 235.

Ця модельна навчальна програма – ґрунтується на засадах цінностей українського народу, особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного, інтегративного підходів; – передбачає реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі; – ураховує наступність між циклами навчання; – орієнтується на компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі.

У програмі визначено – очікувані результати навчання учнів – зміст навчального предмета – види навчальної – діяльності учнів. Очікувані результати навчання учнів – це результати, яких потрібно досягти на певному етапі освітнього процесу. Вони співвідносяться з обов'язковими результатами навчання, визначеними Державним стандартом. Орієнтовна послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів забезпечується структуруванням змісту навчального предмета з використанням розділів, тем тематик. Пропонований зміст окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за певний період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів. Серед наведених у програмі видів навчальної діяльності учитель може обирати ті, які вважає найбільш актуальними й корисними, до того ж він може змінювати теми висловлень. Для зручності виокремлено види діяльності, які мають здійснюватися на традиційних уроках розвитку мовлення.

Сформульовані в кожному розділі та підрозділі ціннісні орієнтири, не обмежуючи академічної свободи вчителя, мають на меті допомогти йому вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати навчальну діяльність, сформувати в учнів компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Наведені переліки можна доповнювати та скорочувати. На формування ціннісних ставлень і суджень, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством, зорієнтована Концепція Нової української школи, де в розділі «Виховання на цінностях» зазначено, що «найосвіченіша людина може стати найгіршим злочинцем, якщо не розуміє і не поділяє загальнолюдських цінностей». Виховання на цінностях є ключовим у педагогічних працях Василя Сухомлинського, який наголошував «Людину треба вчити, що вона живе не в пустелі, а серед людей. Кожен твій крок урешті-решт

позначається на твоєму ближньому, тому що ідеш ти кудись і з якоюсь метою; кожне твоє слово в душі іншого відгукнеться, але як воно відгукнеться – залежить від тебе. же те, що ти дивишся на навколишній світ і бачиш його, таїть у собі добро і зло; усе залежить від того, що і як ти бачиш». Категорія «ціннісні орієнтири особистості» містить у собі три компоненти – пізнавальний – усвідомлення сутності явища, його якостей, властивостей; – емоційний – переживання цінності явища; – мотиваційний – готовність діяти відповідно до усвідомленої цінності в ситуації вибору. Українська мова включає багатовекторні впливи на свідомість і підсвідомість особистості, її емоційно-почуттєву сферу, художньо-образне мислення і творчі здібності. Знання української мови стимулює особистість до естетичного самовираження, активної участі в різних формах життя суспільства. Мова дає особистості можливість досягнути мікро- й макросвіт, самоствердитись, вона є однією з ознак національної приналежності, громадянства. Нова школа плекає українську ідентичність. На уроках української мови потрібно формувати риси громадянина країни, виховувати любов до Батьківщини, природи, пам'яток старовини, плекати загальнолюдські моральні якості, утверджувати гуманістичну мораль як базову основу громадянського суспільства.

Мова стає зрозумілішою і швидше засвоюється дітьми, коли в основу її вивчення покласти принцип народності. Цей принцип допомагає прищепити любов до мови, слова через використання всіх видів і жанрів народної творчості, засвоєння учнями народного мовленнєвого етикету. Важливу роль відіграють прислів'я та приказки, які є окрасою народної дидактики, допомагають зробити урок емоційно насиченим, а учням – розвивати свою думку, уявлення, формувати усне мовлення. Серед культурологічних тем особливої уваги набувають ті, що вчать пізнавати світ, його духовні й моральні цінності, усвідомлювати роль рідної мови в розвитку й самовдосконаленні кожного учня. Визначені ціннісні орієнтири сприяють входженню особистості в соціум, пізнанню мовної картини світу, засвоєнню соціокультурних відомостей.

Урок української мови на сучасному етапі повинен мати такі основні особливості:

- виховання мовної особистості, національно-свідомого громадянина країни;
- реалізація комунікативно-діяльнісного, українознавчого, ункціонально-стилістичного та інших аспектів навчання;
- розвиток пізнавальних і творчих здібностей особистості;
- мовленнєва спрямованість уроку, удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності;
- здійснення морального, етичного та естетичного виховання, що передбачає особистісний підхід до навчання
- посилення практичної спрямованості навчання;
- використання активних інноваційних форм, методів, прийомів навчання;
- інтегральність реалізація внутрішньо- і міжпредметних зв'язків;
- оптимальність змісту уроку.

Для досягнення мети вивчення української мови важливо чергувати різні методи та прийоми психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів:

- заохочення;
- створення яскравих навчально-образних уявлень;

- навчально-пізнавальна гра;
- створення ситуації успіху;
- створення проблемної ситуації;
- поштовх до пошуку альтернативних рішень;
- виконання творчих завдань;
- кооперація учнів.

Ефективність освіти пов'язують із реалізацією компетентнісного підходу. Такий підхід передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок на вироблення і розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у конкретних умовах. Компетентності дають змогу усунути суперечності між засвоєними теоретичними відомостями та їх використанням для розв'язання конкретних життєвих завдань уміти розрізняти об'єкти, ознаки, властивості; аналізувати і пояснювати причини та наслідки подій, вчинків, явищ; створювати тексти, проекти; висловлювати ставлення до подій, вчинків; брати участь у колективних справах, у розв'язанні навчальних завдань та ін.

Модельна програма «Українська література. 5-6 класи»

Українська література як навчальний предмет має виняткове значення в системі шкільної освіти. Специфіка літературного курсу зумовлена сутністю художньої літератури як виду мистецтва, що відтворює багатство й різноманітність людського буття в художніх образах. Озуміння образного моделювання життєвих явищ, людських характерів, суспільних стосунків сприяє глибокому осягненню учнями вершинних творів класичної, нової й новітньої української літератури, формуванню їхніх духовно-моральних цінностей, активної життєвої позиції, розвитку естетичних смаків. Синтез мистецтва художнього слова з літературознавчою наукою передбачає засвоєння школярами науково обґрунтованого й чітко визначеного кола теоретико-літературних знань, які вони здобувають у процесі читання та аналізу художніх творів. На послідовне формування компетентних учнів-читачів, активізацію їхньої читацької діяльності, читацький і особистісний саморозвиток орієнтована модельна навчальна програма «Українська література» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти. Зміст і структура програми розроблені відповідно до Закону країни «Про повну загальну середню освіту» 2020 і Державного стандарту базової середньої освіти 2020. Зміст і структура програми логічно пов'язані зі змістом і компонентами літературної освіти початкової ланки навчання, зорієнтовані на дотримання принципів наступності та перспективності в реалізації Державного стандарту базової середньої освіти, поступове набуття учнями предметних знань і розвиток читацької і ключових компетентностей. Контексті сучасних освітніх пріоритетів мета вивчення української літератури – розвиток компетентних учнів-читачів, прилучення їх до високохудожніх надбань класичної та сучасної української літератури; розвиток художнього сприйняття навколишнього світу, осмислення конкретно історичного та загальнолюдського значення зображеного письменником; розширення культурно-пізнавальних інтересів; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду та естетичних смаків; сприяння всебічному розвитку і творчій самореалізації в сучасному світі; виховання національно свідомих громадян країни; формування гуманістичного світогляду, національних і загальнолюдських цінностей. Завдання курсу української літератури в 5–6 класах –

розвивати в учнів стійкий інтерес до читання, удосконалювати навички виразного читання, ознайомити школярів-підлітків із доступними й цікавими для їхнього віку високохудожніми творами, формувати початкове розуміння специфіки мистецтва, збагачувати емоційний світ, подати початкові відомості про видатних українських письменників, формувати елементарні вміння аналізу художніх творів, поглиблювати первинне сприймання та усвідомлення художньої сутності образів, сприяти засвоєнню основних понять із теорії літератури, розвивати усне й писемне мовлення учнів. Програма побудована з урахуванням дидактичних вимог до змісту шкільної літературної освіти – принципів доступності, науковості навчання, системності, послідовності та наступності в навчанні, принципів емоційності, наочності, зв'язку навчання з життям. Програма зорієнтована на компетентнісне навчання української літератури, що досягається шляхом розкриття можливостей предмета для формування читацької і ключових компетентностей учнів 5–6 класів. Читацька компетентність як предметна – інтегрований результат навчальних досягнень учнів-читачів, пов'язаних із читацькою діяльністю; здатність до осмисленого здобуття предметних знань і вмінь, передбачених конкретною програмовою навчальною темою та шкільним курсом літератури загалом; система ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів; здатність учня-читача до цільового застосування комплексу предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях. Структурними компонентами читацької компетентності є культурний, літературознавчий, інтерпретаційний, аксіологічний, творчо-мовленнєвий. Дидактико-методичний потенціал модельної навчальної програми забезпечує можливість ормування в процесі вивчення творів української літератури ключових компетентностей, визначених Державним стандартом базової середньої освіти 2020 . Програма орієнтована на формування наскрізних умінь, якими мають оволодіти учні:

- 1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного; 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій ормах; 3) критично і системно мислити; 4) логічно обґрунтовувати позицію; 5) діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей; 6) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем; 7) конструктивно керувати емоціями; 8) оцінювати ризики; 9) приймати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем; 10) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми; 11) співпрацювати з іншими.

Програму побудовано за тематично-жанровим принципом із дотриманням хронологічної послідовності щодо презентації письменницьких персоналій у межах кожного тематичного розділу. Навчальний матеріал у 5 класі згруповано в таких тематичних розділах «Вступ», «Малі жанри ольклору та літератури прислів'я, приказки, загадки », «Народні та літературні казки», «Минуле українського народу легенди, перекази, літописні оповіді», «Україна і я»; «Рідна природа», «Світ дитинства», « У пошуках пригод і чудес», «Література рідного краю», «Найцікавіше з літературних новинок», «Узагальнення та систематизація вивченого».

Структура програми включає результативні, змістові та процесуальні складники. Змістове наповнення рубрики «Очікувані результати» розроблено згідно з визначеними та індексованими в Державному стандарті базової середньої освіти щодо мовно-літературної освітньої галузі додаток № 2 чотирма групами вимог до обов'язкових результатів навчання учнів 5–6 класів. Їх конкретизацію щодо опрацювання навчального матеріалу кожного тематичного розділу модельної навчальної програми розкрито відповідно до встановленої в Державному стандарті послідовності: 1) взаємодія з іншими особами в усній формі, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; 2) сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів, зокрема інформаційних та художніх текстах класичної та сучасної художньої літератури української, медіатекстах та використання інформації для збагачення власного досвіду й духовного розвитку; 3) висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема інтерпретація літературних творів українських і зарубіжних письменників; взаємодія з іншими особами у цьому середовищі, дотримання норм літературної мови; 4) дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу. Учитель матиме можливість констатувати результати навчальної діяльності учнів, поступово ускладнювати завдання й контролювати їх виконання.

У рубриці «Пропонований зміст навчального предмета» презентовано різножанрові твори класичної, нової та новітньої української літератури, що відповідають віковим характеристикам та особливостям художнього сприймання молодших підлітків. У програмі виділено дві групи художніх творів для текстуального вивчення читання й аналіз і позакласного читання позначка ПЧ; твори пов'язані з відповідними тематичними розділами програми. Деякі художні тексти, зокрема й напам'ять, можуть вивчатися за вибором учителя та учнів. Твори для позакласного читання подано до кожного розділу модельної навчальної програми, однак учитель, враховуючи читацькі інтереси своїх вихованців, самостійно визначає до яких конкретних тем буде проведено уроки такого типу. Добір художніх творів для текстуального вивчення та позакласного читання зроблено з урахуванням їх художньої вартісності, дидактичного потенціалу, читацьких інтересів, пізнавальних можливостей та естетичних потреб сучасних учнів. Рубрика «Види навчальної діяльності» має рекомендаційний характер. До кожного тематичного розділу запропоновано види організації навчальної діяльності учнів-підлітків різного рівня складності репродуктивного, пізнавально-пошукового та творчого характеру. Біографічні відомості про письменників рекомендовано обмежити короткими довідками про основні акти їхнього життя і творчості або ж окремими епізодами дитинства митців, що можуть зацікавити учнів.

У програмі визначено теоретико-літературні поняття позначка ТЛ, формування та поглиблення яких буде методично доцільним під час вивчення учнями творів конкретного програмового розділу. Програма забезпечує етапну наступність і безперервність цього процесу, актуалізацію здобутих у початковій школі та на уроках зарубіжних літератур окремих теоретико-літературних понять. Програма подає матеріал для реалізації мистецького контексту позначка МК у процесі вивчення творів української літератури. Рубрика «Мистецький контекст» має

рекомендаційний характер. Запропоновано мистецькі твори образотворче мистецтво, музичне мистецтво, архітектура, скульптура, кіномистецтво, анімація тощо, розгляд яких сприятиме цілісному осмисленню учнями кожного літературного твору.

У програмі акцентовано на міжпредметних зв'язках позначка МЗ, що передбачає актуалізацію здобутих знань учнів, зокрема на уроках зарубіжної літератури, історії, української та іноземної мов, музики та образотворчого мистецтва. Зазначена в програмі кількість навчальних годин відповідає рекомендованому навчальному часу, що визначено Типовою освітньою програмою наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти». У 5 – 6 класах передбачено по 70 навчальних годин на рік, тобто по 2 год. на тиждень. Так, на текстуальне вивчення рекомендовано – 54 год., розвиток мовлення – 4 год. у межах годин на текстуальне вивчення, виразне читання – 4 год., позакласне читання – 4 год., вивчення літератури рідного краю – 2 год., узагальнення вивченого – 2 год. Окрім того, передбачено 4 резервні години, які вчитель може використати на власний розсуд, залежно від читацьких і пізнавальних інтересів учнів. Учитель має право самостійно розподіляти навчальні години та планувати опрацювання програмового матеріалу. Модельна навчальна програма «Українська література» для 5–6 класів відкриває широкі можливості для виявлення творчої ініціативи вчителя щодо досягнення основних очікуваних результатів навчання, орієнтує його на таку систему вивчення творів української літератури, яка б розвивала в учнів інтерес до художньої літератури та інших видів мистецтва, сприяла формуванню світогляду, національної свідомості, духовно-моральних цінностей, естетичних смаків, розвитку читацької і ключових компетентностей школярів.

Модельна програма «Зарубіжна література. 5-9 класи»

Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти Постанова Кабінету Міністрів країни від 30. 09. 2020 р. № 9 з урахуванням Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти наказ Міністерства освіти і науки країни від 19.02.2021 р. № 235. Роль зарубіжної літератури в системі загальної середньої освіти України.

Нова українська школа має стати для сучасного юного покоління ШКОЛОЮ РАДОСТІ, зорієнтованою на діяльнісне навчання, гармонійний розвиток і моральне виховання учнів, зокрема через їх прилучення до скарбниці художньої літератури різних країн і народів світу. «Зарубіжна література» як навчальний предмет, що охоплює різноманіття національних літератур, містить величезний духовний потенціал, необхідний для української молоді початку третього тисячоліття. У процесі вивчення зарубіжної літератури учні мають змогу відкрити інші країни та культури крізь призму художніх творів, заглибитися у світ людських почуттів та стосунків, пізнати життя природи та суспільства, відчутти силу творчої фантазії та людської думки, критично мислити й співпереживати разом із літературними персонажами, краще розуміти себе та інших, цінувати «своє» рідне, національне і поважати «чуже» значуще для розвитку власної особистості та української нації, сформувати гуманістичний світогляд і національну свідомість на основі громадянських пріоритетів і толерантності до інших народів, рас, національностей.

Предмет «Зарубіжна література» в галузі загальної середньої освіти виконує такі функції:

- 1) пізнавально-ціннісну пізнання життя, людини й світу через художню літературу, ормування ціннісних орієнтирів особистості в період її становлення;
- 2) естетичну розвиток уявлень про специфіку мистецтва слова, естетичного смаку, умінь розрізняти художню вартість творів;
- 3) розвивальну розвиток розумових і творчих здібностей, критичного мислення, індивідуального стилю пізнавальної діяльності, навичок роботи з книжкою та комп'ютером із метою розширення кола читання, ормування культури спілкування;
- 4) соціально-адаптаційну соціокультурна адаптація особистості до умов сучасного суспільства;
- 5) виховну: виховання моральних і громадянських якостей, національної свідомості, відповідальності за збереження духовних надбань країни й людства.

Вивчення зарубіжної літератури спрямоване не лише на набуття знань про доробок письменників, окремі художні твори, літературні епохи, жанри та стилі, а передовсім покликане залучити учнів до процесу суб'єктивізації знань, пізнання довколишнього світу і самопізнання в процесі навчання, народження у свідомості школярів «власного тексту» культури, збагаченого особистісним «Я», що сприятиме розширенню емоційно-чуттєвого досвіду учнів, формуванню їхніх ціннісних орієнтацій і ставлень, залученню їх до міжкультурного діалогу через здобутки світового красного письменства. Сприяючи культурному зближенню країни із країнами Європи і світу, зарубіжна література є важливим чинником духовного розвитку української нації, виховання молодого покоління патріотів, відданих національним ідеалам і водночас відкритих до здобутків інших країн і народів. Місце зарубіжної літератури в мовно-літературній галузі та в контексті інших освітніх галузей. Зарубіжна література є складником мовно-літературної освітньої галузі. Згідно із запропонованою модельною навчальною програмою «Зарубіжна література» вивчається окремо як самостійний і самодостатній предмет, що має унікальну неперервну традицію викладання з 1991 р. в умовах Незалежності і сприяє її утвердженню. Разом із іншими складниками мовно-літературної галузі українська мова, українська література зарубіжна література виконує важливу націєтворчу та українознавчу роль.

Викладання зарубіжної літератури здійснюється українською мовою, художні твори письменників країн і народів світу запропоновані учням для читання в найкращих українських перекладах із урахуванням здобутків української перекладацької школи. Відповідно предмет «Зарубіжна література», окрім формування читацьких умінь і навичок, сприяє підвищенню рівня володіння державною мовою, формуванню якостей компетентного мовця. Художня література є частиною культури людства і специфічною естетичною формою відображення життя, тому зарубіжна література потребує особливого підходу у викладанні – як предмета, що має справу із мистецтвом слова і духовною сферою особистості. Водночас для ефективного вивчення зарубіжної літератури необхідно залучення знань, умінь, навичок, що формуються в процесі засвоєння учнями інших галузей соціальної та здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької та ін. Зважаючи на те, що в умовах інформаційного суспільства зростає роль сучасних цифрових технологій, які впливають на навчання і виховання, з метою розширення кола читання та підвищення інтересу учнів до художньої літератури у викладанні

зарубіжної літератури в закладах середньої освіти слід доречно використовувати потенціал й інформатичної галузі.

Провідними векторами викладання зарубіжної літератури в 5-9 класах є формування в учнів стійкого інтересу до читання класичної та сучасної літератури, прагнення до активного діалогу із книжкою, самостійного пошуку та критичного осмислення художніх творів у процесі різних видів діяльності індивідуальних, у парі, мікрогрупі, колективі, використання багатства сучасних бібліотечних і цифрових ресурсів. Модельна навчальна програма із зарубіжної літератури спрямована на створення в учнів різнобічного уявлення про світ, формування позитивного мислення і творчої уяви, а також на виховання в них відчуття причетності до духовної культури країн і народів світу з позиції свідомого(ої) громадянина (громадянки) країни.

Отже, пріоритетами викладання предмета «Зарубіжна література» є такі:

- антропологічний з позицій якого головним аспектом вивчення літературних творів є особистість учня, його естетичне сприйняття і творчий розвиток;

- аксіологічний спрямований на розвиток в учнів сталого інтересу до взірців світового красивого письменства, вміння читати і творчо сприймати художні твори зарубіжних письменників, збагачуватися ундаментальними цінностями культури різних країн і народів, вирішувати життєві ситуації з урахуванням набутого читацького досвіду;

- українознавчий метою якого є презентація зарубіжної літератури крізь призму української культури, що в умовах глобалізації сучасного світу буде сприяти виявленню і збереженню національної ідентичності школярів, сприйняттю української культури як невід’ємного складника світової, вихованню молодого (ої) громадянина громадянки країни, який а пізнає і досліджує реалії своєї країни, традиції рідної культури й усвідомлює їх у світовому контексті;

- полікультурності реалізація якого передбачає вивчення художніх текстів національних культур у контексті розвитку світової літератури, розкриття різноманітних аспектів взаємодії творів різних національних традицій, що буде сприяти вихованню полікультурної особистості, формуванню культури міжетнічних і міжнаціональних відносин, толерантного і шанобливого ставлення до інших національних традицій, запереченню будь-яких орм насильства;

- етичний який передбачає, що робота над художніми текстами, включеними до програми, дозволить не тільки збагатити учнів знаннями класичної й сучасної зарубіжної літератури, але і, що не менш важливо, запропонує свої варіанти рішення моральних проблем, що хвилюють школярів.

Головна мета вивчення зарубіжної літератури в системі середньої освіти – прилучення учнів до найкращих здобутків класичної й сучасної художньої літератури різних країн і народів, формування компетентних читачів, здатних творчо сприймати, критично оцінювати й насолоджуватися художніми творами, брати участь у різних комунікативних ситуаціях та взаємодії зокрема із застосуванням цифрових технологій на підставі прочитаних художніх текстів і медіатекстів відповідно до контексту.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в основній школі:

- репрезентувати актуальні для школярів художні твори класичні та сучасні, необхідні для духовної та психологічної адаптації людини в сучасному полікультурному суспільстві;

- сформувати в учнів сталу потребу в діалозі з творами словесного мистецтва, необхідність у власній рефлексії над почуттями й думками, які виникають в семантичному та естетичному полі художнього тексту;

- навчити школярів естетично сприймати літературні твори, виявляти їх художню своєрідність, розглядати в контексті розвитку загальнолюдської культури та національних культур різних країн і народів;

- розширити особистісний культурно-естетичний тезаурус учнів на основі набутих знань про художню літературу світу, практичних умінь і навичок сприймання, аналізу, інтерпретації, дослідження художніх творів зарубіжних письменників від давнини до сучасності, а також у процесі творчого діалогу із художніми текстами і відповідними медіатекстами;

- розвивати високі моральні якості школярів, їхні ціннісні орієнтації, ставлення, емоційно-чуттєву сферу особистості;

- виховувати в учнів патріотизм, повагу до національних традицій і різних культур, толерантне ставлення до «інакшості», до відмінного від власного погляду. Результатом вивчення зарубіжної літератури в основній школі має стати не сума розпорошеної інформації, а сформована здатність учня-учениці комплексно використовувати набуті знання, уміння, навички в різноманітних життєвих ситуаціях і в процесі соціальної адаптації до умов сучасного мультикультурного і різнополярного суспільства.

Структура навчального предмета «Зарубіжна література».

Згідно з Державним стандартом базова середня освіта охоплює два цикли – 5-6 класи адаптаційний цикл і 7-9 класи базове предметне навчання. Відповідно курс зарубіжної літератури в основній школі має два етапи 5-6 класи – прилучення до читання художньої літератури; 7-9 класи – системне читання художньої літератури. Передбачається, що в профільній школі (10-12 класи) буде запроваджено етап творчо-критичного читання художньої літератури.

У 5-6 класах поєднано проблемно-тематичний і жанровий принципи побудови програми із настановою на формування початкових уявлень про окремі літературні явища та поняття. Протягом вивчення зарубіжної літератури в 5-6 класах класичні твори й твори сучасних письменників поєднані в межах окремих розділів і тем на підставі образнотематичної або жанрової подібності.

Наскрізним стрижнем навчального предмета «Зарубіжна література» є поєднання класичної й сучасної літератури, художніх творів і медіатекстів. Це дає змогу вибудувати єдиний простір цікавих для учнів третього тисячоліття творів, що належать до різних культур, забезпечити умови для діалогу класики й сучасності, реалізувати різновекторність у пізнавальній діяльності, залучити інтермедіальність як один із ефективних шляхів вивчення зарубіжної літератури, підвищити мотивацію учнів до читання найкращих книжок світу.

Завдання вивчення зарубіжної літератури в 5-6 класах: прилучити школярів до читання творів класики й сучасності; сформувати в них стійкий інтерес до художньої літератури, а також початкові вміння сприймати, аналізувати, інтерпретувати художній текст та медіатекст, критично оцінювати інформацію з різних джерел,

виявляти окремі елементи змісту і форми, встановлювати їхню роль у тексті, характеризувати й оцінювати літературних персонажів на підставі їхніх учинків, мови, взаємозв'язків із іншими персонажами та довкіллям, творчо самовиражатися у різних видах діяльності, зокрема із застосуванням цих рівних технологій, досліджувати окремі літературні і мовні явища в художньому тексті та медіатексті; розвивати естетичні почуття та емоції учнів, здатність отримувати естетичне задоволення від прочитаного, а також уміння та навички взаємодіяти усно і письмово в різних комунікативних ситуаціях, шукати потрібну інформацію щодо художньої літератури, зокрема в цифровому середовищі із дотриманням правил безпеки та академічної доброчесності.

Модельна навчальна програма побудована на основі загальнодидактичних принципів послідовності і наступності у навчанні. Отже, в програмі було враховано основні здобутки початкової школи. Так, при виборі творів для текстуального вивчення і теоретиколітературознавчих понять враховано компетентності, які учні мають набути протягом навчання в початковій школі. Реалізація наступності в навчанні досягається за рахунок узгодження змісту, очікуваних результатів, видів навчальної діяльності та організаційно-методичного забезпечення в початковій і основній ланках освіти.

Очікувані результати та види навчальної діяльності у модельній навчальній програмі сформовані до кожного розділу за чотирма основними групами:

I. Взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації у різних комунікативних ситуаціях;

II. Аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів;

III. Висловлювання думок, почуттів, ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, зокрема в цьому рівному середовищі;

IV. Дослідження літературних і мовних явищ, читацької діяльності та індивідуального мовлення.

Вони корелюють враховуючи розвиток учнів із відповідними групами результатів у Державному стандарті початкової освіти та групами результатів і орієнтирами для оцінювання в Державному стандарті базової середньої освіти. такий спосіб досягається зв'язок і наступність у процесі навчання в контексті реалізації концепції Нової української школи. Базові знання в межах предмета «Зарубіжна література» визначені Державним стандартом. Це передовсім літературний твір класичної або сучасної літератури в аспектах актуальної національної та загальнолюдської проблематики історична, соціальна, морально-етична, ілософська тощо, жанрово-родового поділу художньої літератури, змісту і форми художнього твору тема, ідея, абзац, сюжет, композиція, образ, поетика, історикокультурного контексту, перебігу літературного процесу епохи, напрями, течії, стилі, жанри, індивідуального стилю письменника, естетичної вартості твору, його відкритості для інтерпретацій у часі, розвитку української перекладацької традиції, збагачення емоційного та естетичного досвіду читача читачки. Водночас у межах модельної навчальної програми предмета «Зарубіжна література» доречно залучені й інші базові знання, що становлять основу мовно-літературної галузі, зокрема інформація, її джерела, види та вміння працювати з нею; комунікація як взаємодія в ситуаціях спілкування та використання різних форм мовлення і

мовленнєвих стратегій; текст як більш широке поняття порівняно із «художній текст», його різновиди, зміст і структури в сучасну добу, зокрема медіатексти тощо; мовні засоби, що використовуються в художніх текстах відповідно до задуму письменника та культурної ситуації доби. Значення зарубіжної літератури для формування ключових компетентностей. Зарубіжна література разом із іншими навчальними предметами та інтегрованими курсами сприяє ормуванню ключових компетентностей учнів. Шляхи реалізації модельної навчальної програми. Програма містить обов'язковий і варіативний компоненти. Обов'язковий компонент – це художні твори класики й сучасності, які передбачені для обов'язкового вивчення.

Художні твори для текстуального вивчення у модельній навчальній програмі відібрані з урахуванням психологічних та інтелектуальних можливостей школярів, а також відповідно до соціальних і культурних стрижневих інтересів і проблем, актуальних для учнів певних вікових груп. Взірці класичної й сучасної зарубіжної літератури у навчальній модельній програмі розглядаються в контексті загальносвітового й національного характерного для певної країни, народу літературного процесу, що дає можливість показати світовий культурний простір, розкрити специфічні закономірності розвитку мистецтва слова, його унікальність і позачасову значущість, виникнення й динаміку художніх явищ у їхніх взаємозв'язках на тлі культури й суспільства.

Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи»

Модельна навчальна програма «Іноземна мова» далі Програма визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 5-9 класів з мовно-літературної галузі іншомовна освіта, пропонований зміст Програми та види навчальної діяльності учнів, спрямовані на реалізацію очікуваних результатів. Програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти Постанова Кабінету Міністрів країни від 30. 09. 2020 р. № 9 та ідеї концепції «Нова українська школа» 2016 р.

Пропонована Програма ґрунтується на принципах:

- комунікативної спрямованості освітнього процесу для реалізації цілей і завдань навчального предмету «Іноземна мова»;
- особистісної орієнтації на учня ученицю;
- підтримки автономії учня учениці;
- взаємопов'язаності інтеграції видів мовленнєвої діяльності аудіювання, говоріння, читання, письма в освітньому процесі.

Програму спрямовано на реалізацію мети базової середньої освіти, яка передбачає розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їхньої соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні про ільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Метою мовно-літературної освітньої галузі (іншомовна освіта) є розвиток компетентних мовців, здатних спілкуватися іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, ормування ціннісних

орієнтацій і ставлень. Оновлення змісту навчання іноземних мов, яке є наслідком реформ в освітній галузі, пов'язано з певними змінами в стратегічних напрямках розвитку вітчизняних закладів загальної середньої освіти, зокрема спрямуванням навчальної діяльності на вироблення в учнів життєвих компетентностей, які в майбутньому допомогли б їм адаптуватися до сучасного світового мультилінгвального і полікультурного простору. Це об'єктивно зумовлено низкою чинників, пріоритетним серед яких є тенденція до постійної глобалізації та інтенсифікації розвитку міжнародних контактів у різноманітних сферах життя, що стимулює переорієнтацію шкільної іншомовної освіти на компетентнісне спрямування навчального процесу, здатного забезпечити випускників правилами і законами життєдіяльності в змінному світовому середовищі.

Зміст навчання іноземних мов учнів детерміновано соціально-економічним рівнем розвитку держави та потребами щодо якості володіння її громадянами іноземною мовою. Основна стратегічна лінія у визначенні змісту полягає у чіткому окресленні цілей і завдань навчання, відповідно до яких здійснюється добір навчального контенту, визначаються методи, форми, принципи і засоби оволодіння ним. Зміст навчання розроблено в контексті Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, які вказують, чого мають навчитися учні в процесі оволодіння мовою з метою її використання як засобу міжкультурної взаємодії.

Мета компетентнісно орієнтованого навчання іншомовного спілкування учнів 5–9 класів полягає у спрямуванні навчального процесу на формування в учнів здатності цілісно поєднувати здобуті знання, сформовані уміння і навички, набутий навчальний досвід, світоглядні цінності, ставлення та переконання з активною творчою самостійною науково-дослідницькою діяльністю в межах окреслених навчальною програмою орієнтирів у процесі добору та використання мовного та інформаційного контенту для продукування усних і письмових текстів та для ідентифікації чужомовних висловлень у процесі їх сприймання читання і слухання

Методологічними засадами організації компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов у 5–9 класах слугують рекомендації Європейського Парламенту та Європейської ади Європейської довідкової рамки ключових компетентностей для навчання упродовж життя, а також «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти вивчення, викладання, оцінювання». Навчальний процес побудовано на підґрунті комунікативного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та культурологічного підходів, які своєю сутністю зумовлюють дидактично і методично доцільне визначення цілей та змісту навчання іноземної мови як важливого засобу міжкультурного спілкування та порозуміння в сучасному глобалізованому, мультилінгвальному та полікультурному світовому соціумі.

Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов у закладах загальної середньої освіти доцільно розглядати як здатність учнів відповідно до вікових особливостей і потенційних можливостей усвідомлено виконувати навчальні дії, що забезпечують опанування іншомовним спілкуванням в усній та письмовій ормах у межах сфер, тем, ситуацій та з допомогою мовних засобів, окреслених чинною програмою.

Виходячи з навчальної програми і чітко визначених результатів вивчення іноземної мови для кожного класу, передбачається, що компетентна особистість учня повинна продемонструвати уміння ефективно користуватися іншомовною

інформацією, окресленою комунікативними потребами та презентованою соціальним оточенням, оцінювати подану інформацію і добирати потрібну для власної життєвої діяльності, впливати на неї, адаптуючи її кількісні та якісні характеристики до своїх іншомовних комунікативних намірів.

У межах змісту навчальної програми учень повинен уміти засобами іноземної мови аргументовано висловлювати власні думки, ідентифікувати зміст прочитаних і почутих текстів, дотримуватися в різних соціальних середовищах адекватної комунікативної поведінки, прийнятої у країнах, мова яких вивчається, демонструвати своє ставлення до отриманої інформації з усних і письмових джерел. Розвиток життєвих компетентностей у шкільній іншомовній освіті швидко змінному світі важливо розвивати в учнях досвід та уміння, що виходять далеко за межі виучуваного предмета, зокрема іноземної мови. Відтак зростає потреба у співпраці з представниками інших країн, креативному мисленні та умінні вирішувати проблеми, критичніше аналізувати джерела інформації, ефективно комунікувати, а також зберігати позитивний світогляд в постійно змінюваному суспільстві.

«Навички 21 століття» або життєві компетентності необхідні для ефективної соціальної діяльності та втілення власного потенціалу в освіті, кар'єрі та житті загалом. Незважаючи на те, що життєві компетентності інтегровано в кожен предмет, у процесі навчання і викладання іноземних мов вони набувають особливого значення. Представлений у Програмі їхній опис дозволяє глибше зрозуміти структуру кожної компетентності, а згодом інтегрувати їх у систему навчального процесу. При цьому важливо усвідомлювати, яке саме уміння ми можемо розвивати під час того чи іншого виду діяльності і яких саме результатів ми очікуємо. Зазначимо, що кожен компетентність розгалужено на відповідні ключові зони, які поєднують уміння, навички та дії.

Ключові зони компетентності поділено на кілька компонентів дескрипторів, розгляд яких пропонуємо далі. 1. Критичне мислення належить до діяльності, яка забезпечує здатність учнів логічно і послідовно мислити, міркувати про свої вчинки. Критичне мислення передбачає такі ключові уміння, як-от – розуміння і аналіз зв'язків між ідеями та аргументами – здатність учня ідентифікувати та аналізувати інформацію задля розпізнання моделей, взаємовідношень та взаємозв'язків. Вона допомагає учням глибше розуміти ідеї та аргументи, а також інтерпретувати і робити висновки щодо наданої йому інформації; – оцінка ідей, аргументів та варіантів – здатність учнів визначати надійність наданих йому ідей та аргументів, оцінювати логічність ідей аргументів і наведених у них доказів; – вирішення проблем та прийняття рішень – навички визначати і аналізувати проблеми, добирати відповідну інформацію, оцінювати запропоновані варіанти, приймати рішення щодо вибору і запровадження серед них найбільш ефективного і доцільного, оцінювати прийняте рішення та видозмінювати в подальшому в разі потреби. Незалежно від віку учнів, в основі розвитку критичного мислення лежить їхня здатність ставити запитання. Тому досить важливим є постійне заохочення учнів перевіряти інформацію, яку вони отримують, і підсумки, які вони роблять наприклад, ставленням під сумнів надану інформацію, поверненням через певний час до обговорюваної теми. 2. Креативність являє собою здатність швидко генерувати нові ідеї і можливості та відповідно їх опрацьовувати. Серед основних ключових умінь у межах компетентності «Креативність» постають такі, як – участь у креативній діяльності – здатність брати

участь у різних видах діяльності, спрямованих на розвиток креативності, зокрема в ігровій діяльності, в обговоренні творів мистецтва, в гіпотетичних сценаріях, в мозковому штурмі тощо; – створення нового контенту на основі власних ідей та інших джерел; – здатність генерувати різноманітні ідеї, відчуваючи себе при цьому вільним і гнучким, розвивати і реалізовувати напрацьовані ідеї, бути оригінальним; – використання новоствореного контенту для вирішення проблем і прийняття рішень – здатність перевіряти і уточнювати згенеровані ідеї, а також упевнено презентувати і пояснювати свою позицію іншим.

До наведених вище ключових умінь можемо додати також допитливість, когнітивну гнучкість, толерантність до неоднозначності та непередбачуваності, внутрішню мотивацію, задоволення від знайомства із досі невідомими речами. Тому для розвитку креативності учнів значну роль відіграє вміння вчителя залучати їх до різних видів комунікативної діяльності з елементами неочікуваності, спонтанності, надавати їм вибір у діяльностях, дозволяти їм використовувати уяву і нестандартне мислення.

3. Уміння вчитися передбачає здатність учнів опановувати знаннями, уміннями і навичками, необхідними в їхній особистій та професійній життєдіяльності. Ключовими уміннями для розвитку компетентності «вчитися» є такі – розвиток навчальних умінь і стратегій навчання; – здатність конспектувати, запам'ятовувати, відновлювати й відтворювати з пам'яті інформацію; – контроль свого навчання – стратегії саморегулювання, набуття автономності, збереження мотивації, розуміння своїх навчальних цілей, концентрації на завданні задля досягнення кращих результатів; – самооцінка та самооцінка навчальних успіхів; – здатність учня рефлексувати над визначенням найкращої для нього індивідуальної освітньої траєкторії, найефективніших умінь і стратегій навчання, а також над подальшими діями в процесі навчання. Встановлено, що учні, які стежать за власним прогресом у навчанні, виявляють більшу схильність до стабільного розвитку, необхідного для досягнення їхньої навчальної мети. Інструменти організації для розвитку означеної компетентності можуть бути реалізовані через мозкові штурми, занотовування під час прослуховування або читання певної інформації, обговорення проблем під час групової роботи.

4. Спілкування є життєвою компетентністю, що уможливорює обмін ідеями та інформацією, а також допомагає виражати почуття та емоції. Це – активний процес, на який впливає складність людської поведінки з її елементами невербальної комунікації, індивідуальними стилістичними особливостями інтерпретації та відносності значень певних понять та явищ. Досягнення ефективної комунікації являє собою значно ширше поняття, аніж засвоєння мовного інвентаря граматики, словникового запасу, вимови тощо. Комунікація передбачає використання цього мовного інвентаря з метою реалізації бажаного прагматичного ефекту – переконання, вибачення, запровадження дружніх стосунків тощо. Ключовими уміннями в межах компетентності «Спілкування» постають такі, як – використання відповідної мови та реєстру для контексту; – здатність учнів розуміти формальні та неформальні ситуації, вміння варіювати мову і засоби вираження відповідно до стилю комунікації, усвідомлення різниці між стилями міжкультурного спілкування. Доцільне використання мовних одиниць і структур дозволить їм досягнути бажаного ефекту переконати співрозмовника, привернути й утримати його увагу, наголосити на важливій інформації; – ведення бесіди – вміння ефективно і продуктивно спілкуватися, ініціювати, підтримати і

завершити бесіду, передати співрозмовнику потрібну інформацію, використовуючи відповідні ключові комунікативні стратегії; – участь у розмові з доцільною впевненістю та ясністю; – здатність дотримуватися відповідних і доцільних тактик і стратегій міжособистісного спілкування, ураховуючи важливість використання невербальних засобів спілкування тональність, структура висловлення, вираз обличчя, зоровий контакт, здатність продукувати зв'язне й логічне мовлення, відчуваючи при цьому себе впевнено.

5. Співпраця, поряд з умінням вирішувати проблеми, є також однією з ключових компетентностей 21-го століття, оскільки передбачає ефективний розподіл праці, використання інформації з різних джерел, урахування здобутків і досвіду інших. Наявність такої компетентності в учнів дозволить їм досягти набагато більше, ніж вони могли б зробити самотужки. Ключовими вміннями компетентності «Співпраця» є такі – уміння брати відповідальність за свій внесок у групову роботу; – здатність брати активну участь у груповій діяльності, виконувати різні ролі, вільно обмінюватися ідеями з іншими, виявляти бажання обговорювати в групі свою діяльність; – уміння слухати з повагою і давати конструктивну відповідь на внесок інших у спільну роботу; – здатність уважно слухати інших і враховувати їхню точку зору, навіть якщо вона не збігається з власною, здатність висловлюватися по черзі, давати конструктивний зворотній зв'язок, допомагати членам групи і підтримувати їх, відстоювати власні рішення та ідеї задля спільного розвитку групи; – уміння працювати на результат – здатність учнів забезпечувати умови для досягнення поставленою перед групою мети, що, в свою чергу, відображає уміння оцінювати всі можливості, варіанти і точки зору під час групової діяльності, визначати найоптимальніші рішення для розв'язання окреслених завдань, передбачати ризики, які можуть виникати на шляху до досягнення мети.

6. Соціальна відповідальність являє собою компетентність, яка розглядає шляхи розвитку уміння усвідомлювати свою належність до певної соціальної групи, свою роль у ній з глобальної точки зору, вносити позитивні зміни задля її розвитку та підтримувати її, а також уміння контактувати з представниками інших етнічних і культурних груп. межах компетентності «Соціальна відповідальність» визначають такі ключові уміння, як-от – розуміння своїх обов'язків у групі та суспільстві; – вміння визначати і усвідомлювати особисту і соціальну відповідальність на різних рівнях; – від конкретного до загального; – вияв міжкультурної обізнаності; – здатність учня описувати і аналізувати особливості своєї та інших культур, позитивно й шанобливо порівнювати їх, співпрацювати з представниками інших етносів і культур; – розуміння загальнолюдських проблем; – здатність учня визначати, обговорювати, розуміти низку загальнолюдських проблем щодо здоров'я, прав людини, навколишнього середовища, а також усвідомлювати той вплив, які мають його вчинки в контексті окреслених питань.

7. Розвиток емоційного інтелекту є запорукою успішності учня будьякого віку, а емоційні навички визначають як соціальну, так і когнітивну складову його розвитку. Емоційний інтелект впливає на навчання і здатність ефективно виконувати поставлені перед учнем завдання. Особливості його розвитку, оцінки і підтримки полягають у тому, що в цих процесах учитель не бере активної участі. Єдине, чим він може допомогти учневі, це – сформулювати завдання і підібрати такий навчальний матеріал, який би допоміг йому в розвитку цієї компетентності. Серед ключових умінь компетентності «розвиток емоційного інтелекту» називають такі, як –

визначення і розуміння емоцій інших; – здатність учня помічати, усвідомлювати і виражати почуття в різних ситуаціях і контекстах, а також розуміти причину цих емоцій та їхній вплив на поведінку. Досягнення таких умінь можливе через рефлексію і самооцінку своїх сильних і слабких сторін, шляхом осмислення і озвучення емоцій, а також визначення і опису вірувань, цінностей і дій; – керування власними емоціями; – здатність відчувати емоції, момент їхнього виникнення, а також запускати механізм, який допоможе справитися з емоційною напругою задля мінімізації негативних емоцій та посилення позитивних; – емпатія та уміння будувати стосунки; – здатність не лише розуміти точку зору інших, а й відчувати й виявляти почуття емпатії, підтримувати інших.

Формування ключових компетентностей засобами іноземної мови є тривалим процесом, який не закінчується вивченням певної теми спілкування або завершенням навчання у закладі загальної середньої освіти. Він зумовлений тематикою, яка визначається навчальною програмою для кожного класу окремо. Більшість ключових компетентностей формуються і надалі, в різних обсягах і напрямках, упродовж усього процесу вивчення іноземної мови. Водночас деякі з них мають вибіркового характеру і формуються лише в межах окремих тем спілкування. Поряд із цим, є компетентності, формування яких здійснюється інтегровано, тобто в межах кількох тем на різних етапах навчання.

Компетентнісний потенціал предмету «Іноземна мова» відповідає компетентнісному потенціалу, окресленому в Державному стандарті загальної середньої освіти мовно-літературної освітньої галузі Додаток 1 . Пропоновану авторами Програму спрямовано на реалізацію визначених у Державному стандарті вимог до обов’язкових результатів навчання учнів з мовнолітературної освітньої галузі іншомовна освіта Додаток 5 .

Обов’язкові результати навчання та орієнтири для оцінювання іншомовної освіти мовнолітературна галузь Державного стандарту базової загальної середньої освіти зорієнтовано на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти.

Модельна навчальна програма «Математика. 5-6 класи»

Модельну програму створено на основі Державного стандарту базової середньої освіти. Метою базової середньої освіти є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, ормування компетентностей, необхідних для їхньої соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні про ільної освіти або здобуття про есії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Реалізація мети базової середньої освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як:

- повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості;
- створення освітнього середовища, у якому забезпечено атмосферу довіри та рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких орм дискримінації учасників освітнього процесу та проявів насильства булінгу;

- дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;
- становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту; - утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими;
- формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;
- плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Метою математичної освітньої галузі є розвиток особистості учня через формування математичної компетентності у взаємозв'язку з іншими ключовими компетентностями для успішної освітньої та подальшої професійної діяльності впродовж життя, що передбачає засвоєння системи знань, удосконалення вміння розв'язувати математичні та практичні задачі; розвиток логічного мислення та психічних властивостей особистості; розуміння можливостей застосування математики в особистому та суспільному житті.

Базові знання математичної освітньої галузі для 5-6 класів, передбачені Державним стандартом, що реалізуються цією програмою, є такими. Методологія математики математична термінологія і символіка; математичні твердження; аксіоми і теореми; індуктивні та дедуктивні міркування; ормулювання гіпотез; математичне моделювання. Числа і вирази числові множини; натуральні, цілі, раціональні числа та дії із ними та їх порівняння; звичайні та десяткові дробі; відношення і відносні величини, відсотки, пропорції; числові і буквені вирази та їх перетворення. івняння і нерівності рівняння, що розв'язується на основі залежностей між компонентами і результатом ари метичних дій та з використанням правил, що ґрунтуються на основних властивостях рівняння; числові нерівності. Геометрія і вимірювання геометричних величин первинні геометричні об'єкти ігури та відношення ; найпростіші геометричні ігури; трикутники, багатокутники; основні геометричні орми лінії, поверхні, тіла; коло і круг; рівність; вимірювання відрізків та кутів; площа й об'єм. Координати система координат, прямокутна декартова система координат. Дані, статистика та ймовірність дані, їх види, подання та обробка; найпростіші комбінаторні задачі; ймовірність випадкової події. Характеристика навчального змісту та особливостей його реалізації Курс математики основної школи логічно продовжує реалізацію завдань математичної освіти здобувачів освіти, розпочату в початкових класах, розширюючи і доповнюючи ці завдання відповідно до вікових і пізнавальних можливостей здобувачів освіти. Курс математики 5 - 6 класів передбачає розвиток, збагачення і поглиблення знань учнів про числа і дії над ними, числові й буквені вирази, величини та їх вимірювання, рівняння, числові нерівності, а також уявлень про окремі геометричні ігури на площині і в просторі. Понятійний апарат, обчислювальні алгоритми, гра ічні уміння й навички, які мають

бути с ормовані на цьому ступені навчання, є тим підґрунтям, що забезпечить 40 успішне навчання в наступних класах як алгебри й геометрії, так і інших навчальних предметів, що потребують математичних знань.

В курсі математики 5-6 класів можна виділити такі основні змістові лінії ари метика; елементи алгебри; наочна геометрія. Змістова лінія «Арифметика» закладає ундамент для подальшого навчання математики та суміжних дисциплін, забезпечує розвиток обчислювальних навичок та логічного мислення, навичок порівняння чисел та значень величин, вміння складати та або застосовувати алгоритми, сприяє розвитку вмінь планувати і здійснювати діяльність для розв'язування текстових і сюжетних задач, що відображено практичне застосування математики в житті і діяльності людини. Змістова лінія «Елементи алгебри» систематизує знання про математичну мову та символіку, що реалізується застосуванням буквених позначень та символів для запису чисел, властивостей ари метичних дій, порівняння значень виразів та величин, а також для знаходження невідомих компонентів ари метичних дій. Змістова лінія «Наочна геометрія» систематизує та розширює початкові знання про геометричні ігури та величини, сприяє ормуванню в учнів первинних уявлень про геометричні абстракції реального світу, навичок користування креслярськими інструментами для геометричних вимірювань і побудов, закладає основи для ормування гра ічної культури, розвиває образне мислення і просторову уяву. Основу курсу становить розвиток поняття числа та ормування міцних обчислювальних і гра ічних навичок. 5–6 класах відбувається поступове розширення множини натуральних чисел до множини раціональних чисел шляхом послідовного введення дробів звичайних і десяткових, а також від'ємних чисел разом із ормуванням культури усних, письмових, інструментальних обчислень.

Навчальний матеріал, пов'язаний із виразами, величинами, рівняннями і нерівностями, геометричними ігурами, має загалом пропедевтичний характер і спрямований на підготовку учнів до свідомого системного вивчення відповідних тем у курсах алгебри і геометрії. Зокрема, учні мають отримати уявлення про використання букв для запису законів ари метичних дій, ормул, навчитись обчислювати значення простих буквених виразів, за умовою задачі складати й розв'язувати нескладні рівняння першого степеня спочатку на основі залежностей між компонентами ари метичних дій, а згодом із використанням основних властивостей рівнянь. Важливе значення в навчанні у 5-6 класах для підготовки учнів до систематичного вивчення алгебри, геометрії та інших предметів мають початкові відомості про метод координат, а саме координатні промінь, пряма, площа, зображення точок за їхніми координатами та навпаки, визначення координат точок за їхнім зображенням.

Істотне місце у вивченні курсу займають текстові задачі, основними ункціями яких є розвиток логічного мислення учнів та ілюстрація практичного застосування математичних знань. Під час розв'язування текстових задач учні також вчаться використовувати математичні моделі. озв'язування таких задач супроводжує вивчення всіх тем, передбачених програмою. Зміст геометричного матеріалу включає початкові відомості про плоскі відрізок, промінь, пряма, кут, трикутник, прямокутник, квадрат, коло, круг та об'ємні прямокутний паралелепіпед, куб ігури. чні набувають навичок вимірювання довжини відрізка й градусної міри кута, знаходження площ і об'ємів деяких ігур, побудови геометричних ігур за допомогою

лінійки, косинця, транспортира і циркуля. озширюються уявлення учнів про вимірювання геометричних величин на прикладах вимірювання і порівняння величин відрізків або кутів, побудови відрізків даної довжини і кутів із заданою градусною мірою, оперування ормулами периметрів, площ і об'ємів геометричних ігур — знаходження невідомого компонента ормули за відомими, встановлення і використання співвідношень між певними одиницями вимірювання. Побудова кута за допомогою транспортира або косинця прямого кута, прямої та відрізка за допомогою лінійки використовується при побудові трикутників, прямокутників, перпендикулярних і паралельних прямих. Вивчення геометричних ігур має передбачати використання наочних ілюстрацій, прикладів із довкілля, життєвого досвіду учнів, виконання побудов і сприяти виробленню вмінь виділяти орму і розміри як основні властивості геометричних ігор. Закріплення понять супроводжується їхньою класифікацією кутів, трикутників, взаємного розміщення прямих на площині. Властивості геометричних ігур спочатку обґрунтовуються дослідноіндуктивно, потім застосовуються в конкретних ситуаціях, що сприяє виробленню в учнів умінь доказово міркувати. Основу інтеграції геометричного матеріалу з ари метичним і алгебраїчним складають числові характеристики довжина, площа, об'єм геометричних ігур. загальнюються знання учнів про одиниці вимірювання довжини, площі, об'єму і вміння переходити від одних одиниць до інших, оскільки ці знання і вміння використовуються для предметів природничого циклу та технологій. Важливим є ормування в учнів умінь подавати дані у вигляді таблиць і діаграм різних типів та на основі їхнього аналізу робити відповідні висновки.

Вивчення математики у 5–6 класах здійснюється з переважанням індуктивних міркувань в основному на наочноінтуїтивному рівні із залученням практичного досвіду учнів і прикладів із довкілля. Відбувається поступове збільшення теоретичного матеріалу, який вимагає обґрунтування тверджень, що вивчаються. Це готує учнів до ширшого використання дедуктивних методів на наступному етапі вивчення математики. Крім зазначених вище ключових компетентностей та базових математичних знань, програма має сприяти особистісному розвитку здобувачів освіти, результатами якого є:

- формування комунікативних компетентностей в спілкуванні та співпраці з однолітками, старшими та молодшими в освітній, навчально-дослідницькій, творчій та інших видах діяльності;

- вміння чітко і грамотно викладати свої думки в усній і письмовій ормі, розуміти сенс поставленого завдання, вибудовувати аргументацію, наводити приклади і контрприкладів, вести дискусії;

- початкове уявлення про математичну науку як ундаментальну с еру людської діяльності, про етапи її розвитку, про її значущість для розвитку цивілізації та засвоєння інших наук; – вміння контролювати та корегувати процес і результат навчальної математичної та інших видів діяльності;

- креативне мислення, ініціатива, винахідливість, активність під час розв'язування математичних завдань;

- відповідальне ставлення до навчання, готовність і здатність до саморозвитку та самоосвіти на основі мотивації до навчальної діяльності і пізнання навколишнього світу; – ормування здатності до емоційного сприйняття

математичних об'єктів, завдань, рішень, міркувань тощо; – критичність мислення, вміння розпізнавати логічно некоректні висловлювання, відрізняти гіпотезу від акту.

Модельна навчальна програма «Пізнаємо природу». 5-6 класи (інтегрований курс)»

Інтегрований курс «Пізнаємо природу» для 5-6 класів є продовженням курсу «Я досліджую світ» початкової школи й водночас є пропедевтичною основою вивчення природничих наук у базовій школі. Новий ступінь вивчення природи забезпечує початок систематизації знань про об'єкти і явища природи, ормування первинних уявлень про взаємозв'язок між світом неживої і живої природи, між організмами й середовищем, поглиблює розуміння впливу діяльності людини на зміни, що відбуваються в навколишньому середовищі. Такий підхід до відбору змісту відповідає і віковим особливостям розвитку розумових операцій у молодших школярів, і екологічним вимогам сучасного життя. Цей курс також завершує вивчення природи в межах єдиного інтегрованого предмета, тому в змісті велику увагу приділено розкриттю способів та історії пізнання природи людиною, представлені основні природничі науки, визначена специфічна роль кожної з них у дослідженні навколишнього світу та в житті людини.

Основна мета програми – формування особистості учня, який знає та розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження, виявляє допитливість, на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлює цілісність природничо-наукової картини світу, прагне діяти в щоденних ситуаціях спілкування з природою відповідно до екологічних принципів поведінки, використовує природознавчі знання для дотримання правил здорового способу життя.

Вивчення інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» спрямовано на досягнення таких завдань:

- формувати цілісну картину світу та усвідомлення місця в ньому людини на основі єдності раціонально-наукового пізнання й емоційно-ціннісного усвідомлення дитиною особистого досвіду спілкування з природою;
- формувати уявлення про предмет і методи природничих наук фізики, хімії, біології, географії, астрономії, екології, про способи отримання та застосування інформації у процесі вивчення та перетворення природи;
- розвивати в учнів інтелектуальні, пізнавальні, дослідницькі, творчі, комунікативні здібності, застосовувати засвоєні знання в повсякденному житті;
- підвищувати активність та мотивацію учнів до пізнання на базі сучасного навчального обладнання та використання інтерактивних форм роботи;
- набувати досвіду різноманітних форм діяльності індивідуальної і колективної, досвіду пізнання й самопізнання;
- формувати систему цінностей, соціально прийнятих норм поведінки в природі та норм безпечної поведінки в соціумі, екологічну культуру, здоровий спосіб життя.

Зміст програми розроблено відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти 2020 р. з урахуванням вікових, загальнонавчальних і психологічних особливостей учнів першого циклу навчання базової освіти.

Зміст навчальних занять, методи роботи сприяють вихованню в учнів любові до природи, своєї Батьківщини, свого краю, розвивають відповідальність за власні вчинки, почуття обов'язку, толерантності, а також прагнення до пізнання й істини, цілеспрямованості, наполегливості, ощадливості, працьовитості, екологічної свідомості.

Зміст курсу та його структура побудовані на основі спірального принципу неперервного розширення та поглиблення знань з певної проблеми; структурно-функціонального принципу в описі та поясненні явищ, за якого досліджуються їхні елементи й залежності між ними в межах єдиного цілого, а також - науковості, що передбачає доступне, переконливе повідомлення та використання сучасних наукових актів; - принципу інтеграції, що передбачає об'єднання відомостей з різних наук із метою створення цілісної картини світу в учнів; - наступності, який забезпечує неперервну, послідовну освітню траєкторію здобувачів освіти; - наочності, що дає змогу учням установити зв'язки між теоретичним матеріалом і реальним життям, отримати достовірні знання про навколишній світ; - ґрунтовності й прикладної спрямованості, що передбачають засвоєння наукових знань, набуття практичних навичок і становлення здобувачів освіти активними учасниками освітнього процесу; - екологічного принципу, що передбачає усвідомлення взаємозв'язків у природі як середовищі перебування людини, зацікавленої у збереженні цілісності, чистоти, гармонії в природі, осмислення екологічних явищ, уміння робити висновки щодо стану природи, спонукає до природоохоронної діяльності; - краєзнавчий принцип спрямований на широке використання місцевого матеріалу вивчення природи, культури та традицій рідного краю; - принцип зв'язку навчання із життям реалізується через розгляд життєвих ситуацій, особистий досвід школяра; ситуативні завдання, спрямовані на вироблення навичок безпечної поведінки; - колективізму та рольової участі, які ормують в учнях навички діалогічного спілкування, співпраці, уміння розподіляти ролі та приймати відповідальність.

Цей курс реалізує діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, дослідницький, релексивний, проблемно-ситуативний та інші підходи до навчання. Програма сприяє формуванню ключових компетентностей, зокрема - природознавчої, а саме оволодіння науковим способом пізнання природи, застосування природничих знань для пояснення явищ природи, розуміння змін, зумовлених людською діяльністю; відповідальність за наслідки такої діяльності; - вільне володіння державною мовою, збагачення її науковою термінологією; - математичної, у процесі вимірювань та розв'язуванні практичних завдань; - інноваційності, а саме розуміння своїх здібностей і можливостей, мотивації працювати над собою і робити світ кращим; - екологічної, а саме здобуття навичок дотримання правил поведінки у природі, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння відповідальності за свої вчинки; - інформаційно-комунікаційної, що виявляється в застосовуванні інформаційно-комунікаційних засобів у навчанні та життєвих ситуаціях, умінні планувати та здійснювати інформаційний пошук в енциклопедіях, науковопопулярних виданнях, інтернеті, під час екскурсій, обробляти інформацію, перетворювати її, аналізувати й робити висновки; - навчання впродовж життя, що реалізується через бажання вдосконалювати свої здібності та поповнювати знання, ормувати розуміння необхідності ключових компетентностей для вибору проєкту та досягнення успіху в житті; розвивати особистісний потенціал

у процесі дослідницької та творчої діяльності; - громадянської та соціальної, що виявляються в умінні конструктивно співпрацювати під час спостережень, досліджень, групових і парних орм роботи; дбайливому ставленні до особистого, соціального здоров'я, дотриманні здорового способу життя; спроможності діяти в умовах невизначеності та багатозадачності; освоюванні норм і способів співпраці та спілкування з однолітками й дорослими; - культурної, а саме шанобливе ставлення до національної та світової наукової спадщини, здатність розуміти та цінувати творчі способи вираження ідей та емоцій через різні види мистецтва та інші культурні форми; прагнення до розвитку й вираження власних ідей, почуттів засобами культури та мистецтва; - підприємливості та фінансової грамотності, що передбачають ініціативність, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї у виконанні проєктів та корисних для громади ініціатив; готовність брати відповідальність за прийняті рішення.

Інтегрований курс «Пізнаємо природу» передбачає міжпредметні зв'язки з інформатикою, мовно-літературною, математичною, технологічною, соціальною і здоров'язбережувальною, громадянською та історичною, мистецькою галузями. Для реалізації програми необхідна сучасна матеріальна й інформаційна база, що забезпечує організацію всіх видів діяльності учнів.

Структура програми в 5 класі представлена п'ятьма розділами. РОЗДІЛ 1 «ПІЗНАЄМО СВІТ НАУКИ» передбачає подальше знайомство дитини з наукою. Окреслюються поняття «наука», «природничі науки», «науковий термін», «науковий акт». Розпочинається робота над словником наукових термінів та їхнім застосуванням, яка триває впродовж навчального року. Важливе завдання цього розділу – познайомити учнів зі спільними для всіх природничих наук методами пізнання, ормування навичок застосування якого передбачається в усіх наступних розділах. Практичне спрямування розділу – розвиток навичок спостереження, вимірювання й експериментування. чні знайомляться із засобами наукового дослідження, досягненнями в галузі природничих наук, прикладами винаходів та відкриттів, давніми та сучасними ученими й винахідниками, пояснюють вплив природничих наук, техніки та технологій на сталий розвиток суспільства. Важливе завдання на цьому етапі – с ормувати навички, необхідні впродовж вивчення курсу, а саме познайомити з різноманітними джерелами ін ормації, зокрема ці ровими, навчальними додатками та плануванням ін ормаційного пошуку.

РОЗДІЛ 2 «ПІЗНАЄМО БУДОВУ РЕЧОВИНИ» спрямований на формування наукового світогляду й уявлень учнів про навколишнє середовище як джерело речовин, їхнє різноманіття, властивості й застосування для практичних потреб людини. Стрижень розділу – атомарна ідея, яка об'єднує живу та неживу матерію, рух та взаємодія частинок речовини. озширюється поняття про роль органів чуття для дослідження природи, формуються уявлення про агрегатні стани речовини, вивчення яких передбачає виконання практичних завдань, індивідуальних та групових досліджень з використанням приладів та лабораторного обладнання, а також виготовлення найпростіших вимірювальних приладів для власних експериментів. Значна увага приділяється моделюванню фізичних тіл і явищ. Учні спостерігають, досліджують і пояснюють на основі атомної будови тіл явища дифузії і випаровування рідин, властивості твердих тіл, рідин і газів. Завершує розділ вивчення та дослідження розчинних та нерозчинних речовин.

Зміст РОЗДІЛУ 3 «ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ ЗЕМЛІ» розширює знання учнів про Землю та її оболонки, які вони отримали в початковій школі. Учні знайомляться з гіпотезами та сучасними уявленнями про виникнення Землі, її форму, розміри, з внутрішньою будовою та способами зображення. процесі її вивчення учні розширюють знання про компоненти природи повітря, воду, ґрунти та їхні взаємозв'язки. Тема має глибоке екологічне навантаження. Її вивчення дає можливість розкрити необхідність збереження природи, повітря, ґрунту як необхідних складових навколишнього середовища для життєдіяльності організмів. Значна увага приділяється ормуванню картогра ічної грамотності під час роботи з глобусом і картами різноманітного змісту та масштабу, вивченню способів зображення геогра ічних об'єктів і явищ, що застосовуються на цих картах; розвитку практичних геогра ічних умінь отримувати ін ормацію з різних джерел знань, складати за ними країнознавчі описи й характеристики території.

РОЗДІЛ 4 «ПІЗНАЄМО СВІТ ОРГАНІЗМІВ» поглиблює і систематизує знання, отримані в початкових класах. Навчальний матеріал викладений в такій логічній послідовності рівні організації живих організмів, клітина як основна структурна та ункціональна одиниця живого, віруси як неклітинні форми життя, одноклітинні прокаріоти, одноклітинні й багатоклітинні гриби, лишайники, різноманіття рослин і тварин водночас особливу увагу звернено на вивчення представників флори та фауни нашої країни й свого краю, організм людини. В учнів формується вміння порівнювати й відрізняти основні групи організмів за істотними ознаками. Під час знайомства з тваринами, кімнатними та декоративними рослинами слід обов'язково опиратися на особистий досвід учнів, формувати екологічне мислення та свідомість, дбайливе ставлення до живого, уміння бачити його красу. Тема «Таємниці організму людини» передбачає ормування розуміння людського організму як цілісної біологічної системи, а також практичних навичок, необхідних у повсякденному житті.

Завершує програму 5 класу узагальнювальний РОЗДІЛ 5 «ПІЗНАЄМО СЕБЕ І СВІТ», який є практико-орієнтованим, спрямований на усвідомлення себе та своїх можливостей, розвиток власних здібностей, зокрема дослідницьких, формування в учнів стійкої мотивації та готовності використовувати отримані знання й вміння для корекції свого способу життя з метою зміцнення, покращення здоров'я, формування розуміння важливості біорізноманіття та його збереження, впливу людини на природу, формування системи природничих знань через виконання парних і групових завдань дослідницького та проєктно-конструкторського характеру

Модельна навчальна програма курсу «Географія» 6-9 класи

Модельна навчальна програма курсу «Географія» сприяє формуванню в учнів як ключових і предметної (географічної) компетентностей так і наскрізних умінь. Програма розроблена відповідно до вимог Державного стандарту базової середньої освіти з урахуванням вікових, загальнонавчальних і психологічних особливостей учнів. Зміст навчальних занять, методи роботи спрямовані на формування відповідальності учня за власні вчинки, виховання почуття обов'язку, толерантності, прагнення до пізнання й істини, наполегливості, ощадливості, працьовитості, екологічної свідомості. Вони також сприяють виявленню конструктивної активності, формуванню відповідальності за прийняття виважених рішень під час власної і

групової діяльності, усвідомленню значення набутих компетентностей для успішної самореалізації, усвідомленню залежності добробуту й успіху від рівня опанування здобутками сучасної науки і техніки, обстоюванню важливості ощадливого та раціонального використання ресурсів тощо. Учні вперше знайомляться з навчальним систематичним курсом географії. При його вивченні починається формування географічної культури і навчання відповідно до географічної мови. Вивчаючи його, учні оперують географічними уявленнями і поняттями, а також уміннями, пов'язаними з використанням джерел географічної інформації. Значна увага приділяється краєзнавчому й екологічному принципам навчання.

Мета програми – формування в учнів/учениць предметної географічної та розвиток усіх ключових компетентностей.

Для цього, мають бути реалізовані наступні **завдання**:

- засвоєння знань про основні географічні поняття, закономірності розвитку, взаємозв'язки між природними компонентами, природокористування та навколишнє середовище;
- формування умінь використовувати різні джерела географічної інформації – картографічні, статистичні, геоінформаційні ресурси – для пошуку, інтерпретації і демонстрації різноманітних географічних даних;
- застосування географічних знань для пояснення та оцінювання процесів і явищ у природі;
- розвиток пізнавального інтересу, інтелектуальних, пізнавальних, дослідницьких, творчих, комунікативних та підприємницьких здібностей учнів у процесі географічних спостережень, вирішення проблемних завдань, самостійного здобуття нових знань із географії;
- формування здатності й готовності до використання географічних знань і вмінь у повсякденному житті для соціально відповідальної поведінки у навколишньому середовищі, його збереження, адаптації до умов проживання на певній території; самостійного оцінювання рівня впливу людини на природу, безпеки довкілля як сфери життєдіяльності людини; вирішення конкретних практичних завдань;
- виховання екологічної культури, національної свідомості та почуття патріотизму, толерантного ставлення до інших народів, поваги до природних і культурних цінностей різних регіонів і країн світу;
- формування навичок отримання і застосування інформації у процесі ухвалення життєво важливих рішень;
- набуття досвіду різноманітних форм діяльності (індивідуальної і колективної), досвіду пізнання й самопізнання;
- формування системи цінностей, обачливої екологічної поведінки, культури, здорового способу життя.

Цей курс реалізує діяльнісний, компетентнісний, особистісно орієнтований, дослідницький, рефлексивний, проблемно-ситуативний та інші підходи до навчання. Реалізація завдань модельної навчальної програми сприяє формуванню в учнів ключових компетентностей та наскрізних умінь, зокрема: - вільне володіння державною мовою:

- використовувати україномовні джерела для здобуття географічної інформації;

- описувати в усній чи письмовій формі та аналізувати дослідження мовою географічної науки, ефективно комунікувати в групі у процесі обговорення із розв'язання навчальних проблем;
- пояснювати інформацію, подану на географічних картах, картосхемах, таблицях, діаграмах, графіках;
- поповнювати активний словник науковою термінологією українською мовою;
- цінувати здобутки учених-географів;
- виявляти зацікавленість у популяризації географічної науки рідною мовою;
- сприймати географічні поняття і терміни в усних чи письмових текстах іноземними мовами;
- використовувати навчальні іншомовні джерела для здобуття географічної інформації;
- математична компетентність:
  - оперувати математичними поняттями і величинами під час характеристики природних об'єктів, явищ та процесів;
  - розв'язувати проблеми географічного змісту за допомогою математичних методів та моделей;
  - оцінювати доцільність математичних методів у розв'язанні навчальних і життєвих ситуацій;
  - компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій:
    - досліджувати природу самостійно чи в групі та презентувати результати досліджень;
    - проводити та фіксувати результати спостережень;
    - здійснювати вимірювання та оцінювати їх точність;
    - установлювати причинно-наслідкові зв'язки;
    - цивілізовано взаємодіяти з природою;
    - інноваційність:
      - описувати тенденції розвитку природничих наук, техніки і технологій, генеруючи та втілюючи нові ідеї в географічних моделях, розробках проєктах;
      - підтримувати конструктивні ідеї інших осіб, сприяти їх реалізації;
  - екологічна компетентність:
    - визначати й аналізувати проблеми довкілля в географічному аспекті;
    - відповідально та ощадно використовувати природні ресурси;
    - усвідомлювати наслідки, пов'язані зі станом довкілля;
    - оцінювати власні дії у природі з позицій безпеки життєдіяльності на принципах сталого розвитку суспільства;
  - інформаційно-комунікаційна компетентність:
    - знаходити, обробляти, зберігати інформацію географічного змісту та створювати цифровий контент;
    - перетворювати цю інформацію з одного виду на інший з використанням інформаційнокомунікаційних технологій;
    - досліджувати довкілля за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій;
    - критично оцінювати інформацію географічного змісту, отриманої з різних джерел;
    - дотримуватися принципів академічної доброчесності;
- навчання впродовж життя:

- бажання вдосконалювати свої здібності та поповнювати знання;
- формувати розуміння необхідності географічної компетентності для вибору професії та досягнення успіху в житті;
- розвивати особистісний потенціал у процесі дослідницької і творчої діяльності;
- усвідомлення значення самоосвіти для особистісного розвитку; - громадянські та соціальні компетентності:
  - поширювати важливу інформацію географічного змісту;
  - брати участь у розв'язанні локальних проблем довкілля і залучати до цього громаду, обстоювати власну позицію щодо прийняття рішень у справі збереження та охорони довкілля;
  - визнання альтернативності думок і поглядів на проблеми, дотримання принципів демократії під час їх розв'язання;
  - співпрацювати в групі під час розв'язання проблем, досліджень природи;
  - усвідомлювати і переконувати інших у пріоритетності збереження здоров'я в інформаційному і технологічному суспільстві;
  - оцінювати вплив досягнень географічної науки на добробут і здоров'я людини; - культурна компетентність:
    - застосовувати досягнення географічної науки для втілення мистецьких ідей; • пояснювати природничо-наукове підґрунтя різних видів мистецтва;
    - усвідомлення значення географічної науки як складника світової культури; - підприємливість та фінансова грамотність:
      - генерувати, презентувати та реалізовувати ініціативи географічного характеру, спроможність використовувати можливості та реалізовувати ідеї у процесі виконання проєктів і корисних для громади ініціатив;
      - готовність брати відповідальність за прийняті рішення;
      - пояснювати ефективність заощадження природних ресурсів та інвестування в природоохоронну діяльність;
      - обчислювати економічний ефект ініціатив і діяльності, пов'язаних з реалізацією прикладних географічних завдань.

Реалізація навчальної програми курсу «Географія» сприятиме формуванню в учнів/учениць наскрізних умінь, а саме: - читати з розумінням, висловлювати припущення, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту; - висловлювати власну думку в усній і письмовій формі; - критично і системно мислити, визначаючи характерні ознаки фінансових явищ, подій їх взаємозв'язків; уміння аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, розпізнавати спроби маніпулювання економічними даними, оцінювати надійність джерел достовірності інформації; - логічно обґрунтовувати власні судження і висновки; - діяти творчо, ініціативно, креативно, продукувати нові ідеї, уміти їх випробовувати; - конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, що дозволяють розв'язувати проблеми на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з урахуванням можливих ризиків та наслідків; - співпрацювати з іншими, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Структура курсу.

Зміст програми курсу «Географія» представлений взаємопов'язаними розділами, які об'єднують теми, очікуваними результатами та видами навчальної діяльності, що є засобом формування в учнів географічної компетентності. Структура курсу підпорядкована певній логіці, яка спирається на основні принципи пізнання, а саме: науковості; доступності навчання; зв'язку з життям; свідомості й активності учнів у навчанні; навчанні через діяльність.

У 6 класі курс «Географія» охоплює 2 розділи.

Розділ I. «Земля на глобусі й карті» знайомить учнів з темами «Глобус – модель Землі» та «Зображення Землі на карті». Обидві теми спрямовано на формування низки предметних компетентностей: читання карт, використання картографічних джерел інформації для орієнтування на місцевості, визначення відстаней між об'єктами тощо.

До розділу II. «Оболонки Землі» включено теми «Літосфера», «Атмосфера», «Гідросфера», «Біосфера та ґрунти», «Природні комплекси» та «Антропосфера». Цей розділ програми спрямовано на формування знань про оболонки Землі, взаємозв'язки явищ і процесів у них та між ними, розуміння цілісності планетарного й зональних природних комплексів.

У 6 класі продовжено формування загальної географічної культури учнів/учениць, ключових компетентностей, які ґрунтуються на умінні застосувати набуті знання в життєвих ситуаціях.

Модельна навчальна програма «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас».

Курс «Вступ до історії країни та громадянської освіти» реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти.

До особливостей курсу належать: 1 пропедевтичний характер – ознайомлення учнів учениць зі світом шкільної історії та основами історичного процесу, ознайомлення з методами дослідження історії; 2 інтегрований характер – ознайомлення з історичним процесом відбувається на основі органічного поєднання епізодів всесвітньої історії та історії країни; 3 технологічний підхід до вивчення – пропонується вивчення історії шляхом реалізації діяльнісного підходу в освітньому процесі.

Головною метою курсу є зацікавлення учнів шкільною історією, ознайомлення з методами, технологіями та інструментарієм історичних досліджень; розвиток критичного мислення та медіаграмотності; формування розуміння тяглості історичного процесу, органічної взаємодії загальнолюдського, національного та особистісного поступу; формування розуміння цінності людини, її ідентичності, прав людини, принципів взаємодії людей в спільнотах на різних історичних етапах; формування культури життя в мультикультурному суспільстві, навичок конструктивної взаємодії в суспільстві для забезпечення сталого розвитку; ормування особистості патріота країни з активною громадянською позицією.

Основними завданнями курсу є: – с ормувати у здобувачів освіти розуміння історії як науки; – познайомити учнів із цікавими епізодами історії країни та світу; – спонукати до дослідження історії родини та рідного краю; – засобами історії формувати компетентності загальні уміння учитися упродовж життя, громадянська

та соціальна компетентність, обізнаність у сфері культури тощо ; предметні хронологічна, просторова, інформаційна тощо ; – розвивати історико-хронологічне, геопросторове, критичне, системне мислення; – розвивати пізнавальний інтерес здобувачів освіти до історії через створення умов для активної взаємодії між вчителем учителькою і учнями ученицями, для виконання учнями ученицями творчих, практичних завдань; – сприяти ормуванню ундаментальних цінностей сучасного світу, а саме — демократії, свободи, поваги до прав людини, потреби гармонії людини з природою.

Програма складається з пояснювальної записки, структурованих за темами вимог до очікуваних результатів навчання учнів. Вони розкриті в орієнтирах для оцінювання згідно з Додатком 1 до Державного стандарту базової середньої освіти. Пропонований авторами зміст навчального предмета є основою для досягнення очікуваних результатів навчання.

Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності зорієнтовані на реалізацію компетентнісного потенціалу громадянської та історичної освітньої галузі, визначеного у Додатку 17 до Державного стандарту базової середньої освіти. Автори рекомендують для ефективної роботи над досягненням очікуваних результатів навчання йти шляхом реалізації діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів в організації пізнавальної діяльності учнів. Застосовувати дослідницькі, проєктні, інтерактивні, дискусійні методи організації освітнього процесу.

У програмі автори також пропонують види навчальної діяльності для досягнення очікуваних результатів навчання учнів. Перелік видів навчальної діяльності є рекомендованим і жодним чином не обмежує вибір вчителя вчительки в організації освітнього процесу для здобувачів освіти.

Керуючись принципами академічної свободи, вчитель учителька може визначати конкретні орми та методи роботи, види пізнавальних завдань та необхідний час для досягнення очікуваних результатів навчання, зберігаючи загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

Модельна навчальна програма «Історія України. Всесвітня історія. 6 клас»

Інтегрований курс «Історія України. Всесвітня історія» реалізує вимоги до обов’язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі. Його особливостями є: 1) інтегрований характер — давня історія України вивчається як складова всесвітньої історії; 2) вивчення історичного матеріалу здійснюється системно в широких хронологічних межах — від появи первісних людей до падіння Західної Римської імперії.

Подана програма є продовженням курсу «Вступ до історії України та громадянської освіти». Адаптаційний цикл (5 клас).

Головною метою курсу є розвиток особистості учня/учениці через осмислення минулого, сучасного та зв’язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими й локальними процесами; формування ідентичності громадянина України. Сформувати в учнів/учениць основи критичного мислення та особистісного ставлення до історичних подій.

Програма курсу спрямована на формування загальних і предметних компетентностей.

Основними завданнями курсу є:

- сформувати у здобувачів освіти розуміння цивілізаційної значущості періоду Стародавнього світу в історії України, Європи та світу в цілому, античної цивілізації як основи для подальшого розвитку європейських суспільств;
- засобами історії формувати певні компетентності: загальні (уміння учитися упродовж життя, громадянська та соціальна компетентність, обізнаність у сфері культури тощо); предметні (хронологічна, просторова, інформаційна тощо);
- розвивати пізнавальний інтерес здобувачів освіти до історії Стародавнього світу через створення умов для активної взаємодії між учителем/вчителькою і учнями/ученицями для виконання учнями/ученицями творчих, практичних завдань;
- сприяти формуванню фундаментальних цінностей сучасного світу, а саме — демократії, свободи, поваги до прав людини сприяти розумінню необхідності збалансованого розвитку людства.
- сприяти розумінню необхідності збалансованого розвитку людства.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів історії України, всесвітньої історії у 6 класі передбачають, що учениця/учень:

- мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей і її результатами в часі, виявляє зміни та тривалість у житті суспільства;
- мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури й навколишнього природного середовища;
- мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;
- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
- усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;
- дотримується демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права й дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Програму інтегрованого курсу викладено у формі таблиці, яка складається з трьох частин. У першій частині таблиці Очікувані результати навчання кожного розділу відповідно до вимог Державного стандарту та Критеріїв оцінювання діяльності учнів. Друга частина містить Зміст навчально-пізнавальної діяльності інтегрованого курсу. У третій частині подаються Види навчальної діяльності.

Дотримуючись принципу наступності в модельну програму введено всю кількість очікуваних результатів навчання та розподілено їх за розділами. Зміст кожного розділу програми містить перелік історичних тем, не розділених на окремі заняття. Вчителі/вчительки, орієнтуючись на вимоги щодо підготовки учнів/учениць, мають можливість самостійно визначати назву теми, кількість і

перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей школярів/школярок, класу й індивідуального підходу вчителя/вчительки до викладання. До кожної теми вказано орієнтовані види навчальної діяльності та рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями за визначений період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів і ґрунтується на базових знаннях з громадянської та історичної галузі, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (Додаток №17).

Враховуючи принципи академічної свободи вчителя, учитель/вчителька можуть визначати конкретні форми та методи роботи, види пізнавальних завдань, зберігаючи загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)»

Підставою для створення модельної навчальної програми інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (далі ЗБД) для 5-6 класів є наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти». Програму створено відповідно до типової освітньої програми, типового освітнього плану і переліку модельних програм для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти¹ (позиція 62). Модельна програма інтегрованого курсу ЗБД спрямована на досягнення учнями 5-6 класів обов'язкових і конкретних результатів навчання, визначених Державним стандартом базової загальної освіти² за освітньою галуззю «Соціальна і здоров'язбережувальна».

Базові ідеї навчального курсу. В основу інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» покладено³ : - холістичну модель здоров'я; - сучасну концепцію проблем безпеки; - розуміння добробуту як якості життя. Холістична модель визначає здоров'я людини як стан повного фізичного, психічного і соціального благополуччя, а також здатність швидко адаптуватися до змін зовнішніх і внутрішніх умов існування. Безпека людини залежить не лише від її поведінки, а й від кількості та сили загроз, що існують у суспільстві (національної безпеки) та від безпеки всього людства і біосфери загалом (глобальна безпека). Ці чинники визначають сучасну концепцію проблем безпеки. Добробут людини — це якість її життя. Для забезпечення добробуту потрібно, зокрема, вміти здобувати засоби для існування. Це потребує від людини підприємливості, фінансової грамотності, вміння вчитися, дотримання культури споживання, дотримання принципів доброчесності тощо.

Метою інтегрованого курсу є набуття учнівством знань, ставлень і умінь, сприятливих для здоров'я, безпеки, добробуту, успішної соціалізації та самореалізації особистості. Відповідно до Державного стандарту, курс спрямовано на формування компетентностей, що сприяють соціальній і міжособистісній взаємодії, розвитку й збереженню здоров'я і безпеки через самоусвідомлення, вміння вчитися, підприємливість, професійну соціалізацію особистого життя для власного й суспільного добробуту. Завданням курсу є сприйняття учнівством цінності життя і здоров'я та набуття ними ключових і наскрізних компетентностей, зазначених у пункті 8 цієї пояснювальної записки. Ці компетентності забезпечують, зокрема, досягнення узагальнених результатів, визначених державним стандартом,

відповідно до яких учень/ учениця: - турбується про особисте здоров'я і безпеку, реагує на чинники і діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту власного і навколишніх; - визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я й добробуту; - робить аргументований вибір здорового способу життя, аналізує і оцінює наслідки і ризики; - виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки й добробуту. 4. Наступність із початковою освітою Модельна програма курсу ЗБД забезпечує наступність із інтегрованим курсом для початкової школи «Я досліджую світ» в частині реалізації завдань освітньої галуззі «Соціальна і здоров'язбережувальна».

Шляхи реалізації модельної програми

Запропонована модельна програма забезпечує досягнення всіх обов'язкових і конкретних результатів навчання, визначених Державним стандартом для 5-6 класів за освітньою галуззю «Соціальна і здоров'язбережувальна». За потреби заклад освіти може організувати за модельною програмою ЗБД здобуття освіти учнями за індивідуальною освітньою траєкторією. За рішенням закладу освіти навчання за інтегрованим курсом ЗБД може здійснюватися у пакеті з модельною програмою «Вчимося жити разом» (ВЖР)

Програма ВЖР спрямована на набуття учнями психосоціальних компетентностей, сприятливих для етичної поведінки в контексті загальнолюдських цінностей, базових прав людини і принципів сталого розвитку

Цінності, на сприйняття яких спрямований курс

Загальнолюдські цінності. Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» спрямовано на сприйняття учнями загальнолюдських цінностей, які найбільше впливають на психічне (ментальне) і соціальне здоров'я людини та якість її життя. Це самоповага, миролюбність, толерантність, дружба, любов, життєвий оптимізм, чуйність, довіра, самоконтроль, спілкування, гідність тощо. Досвід багатьох поколінь і сучасні наукові дослідження переконливо доводять, що коли люди сповідують загальнолюдські цінності, вони мають вищу якість життя за багатьма показниками. І навпаки, ігнорування вищих цінностей пов'язане з проблемами, стресами, ризиком вживання психоактивних речовин, симптомами різних захворювань, руйнуванням стосунків, відчуттям безпорадності й страху перед майбутнім. Ціннісні орієнтири, визначені Державним стандартом. Інтегрований курс спрямовано на інтеріюзацію учнівством таких орієнтирів: - унікальність й талановитість кожної дитини, ні дискримінації; - формування цілісного світогляду: - становлення вільної особистості - гармонійний фізичний та психоемоційний розвиток; - добробут та безпека; - утвердження людської гідності та доброчесності; - визнання свої ідентичності; - активне громадянство. 8. Компетентності, на набуття яких спрямований курс Інтегрований курс ЗБД спрямований на розвиток у учнівства ключових, предметних і наскрізних компетентностей, сприятливих для здоров'я, безпеки, добробуту, успішної соціалізації та самореалізації особистості.

Оцінювання.

Оцінювання навчальних досягнень учнів включає формувальне поточне, підсумкове тематичне і підсумкове завершальне. Поточне формувальне оцінювання за модельною програмою має відбуватися на кожному уроці шляхом педагогічного спостереження учителя за навчальними видами діяльності учнів, виконання ними

групових і індивідуальних завдань, самооцінювання, аналізу учнівських робіт, застосуванням прийомів отримання зворотного зв'язку тощо. Інструменти для адекватного оцінювання зазначені у Прикінцевій частині Підсумкове тематичне оцінювання за кожним розділом модельної програми проводиться після завершення вивчення відповідного розділу. Підсумкове завершальне оцінювання проводиться учителем самостійно. Завершальне оцінювання здійснюється кожного року по завершенні навчання шляхом онлайн-анкетування вчителя і учнів за спеціально розробленою анкетой, яка є складовою навчально-методичного забезпечення курсу.

Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс)

Особливості опанування мистецтва пов'язані з його унікальною освітньою місією – формування в людини ціннісних естетичних орієнтацій у процесі впливу на розум і почуття, свідомість і підсвідомість. Художні твори здатні пробуджувати креативний потенціал учнів для самореалізації та участі в соціокультурній творчості. Сучасні електронні мережі, долаючи культурні кордони, надають можливість отримувати художню ін ормацію в найрізноманітніших обсягах і орматах; але вона потребує адекватної інтерпретації, критичного ставлення, естетичного оцінювання, тобто вміння вирізняти в ін ормаційних потоках справжні цінності й орієнтуватися на них. З огляду на швидку цифровізацію освітньо-комунікативного середовища зростає роль візуальної інформації в розвитку людини. Візуальною образністю пронизані тексти різної природи, зокрема глобальні масиви медіатекстів, які можуть мати як естетичний, так і антиестетичний вплив на учнів. Тому вивчення мистецтва має спрямовуватися на розвиток не лише загальної і художньої культури особистості, а й на низку ключових і предметних компетентностей, зокрема медіа-компетентності як чинника подолання загроз і викликів віртуальної реальності, ормування естетичного імунітету.

Модельна навчальна програма «Мистецтво» для 5-6 класів – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового, сенситивного для ормування цінностей і пошуку життєвих сенсів, розвитку емоційного інтелекту і критичного мислення. Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти, яким визначено мету мистецької освітньої галузі – цілісний розвиток особистості учня у процесі опанування мистецьких надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; ормування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в країні.

Програма реалізує визначені в Державному стандарті ціннісні орієнтири та ключові компетентності, а саме вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною у разі відмінності від державної та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки й технологій; інноваційність; екологічна й інформаційно-комунікаційна компетентності; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; підприємливість і інансова грамотність, а також пріоритетна для мистецької галузі культурна компетентність.

Мета інтегрованого навчання мистецтва досягається шляхом реалізації таких завдань – виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів та естетичних потреб, емоційного інтелекту; – формування системи художніх знань, яка відображає видову і жанрову специфіку та взаємодію мистецтв; опанування мистецької грамоти, насамперед музичної і візуальної; – розвиток умінь сприймання, інтерпретації та оцінювання творів мистецтва й художніх явищ; здатності брати участь у дискусіях на теми мистецтва, висловлювати й аргументувати власні думки, судження, пріоритети; – здобуття мистецького досвіду в різних видах практичної діяльності; в індивідуальних, групових і колективних мистецьких проєктах; стимулювання здатності учнів до художньо-творчого самовираження, до роботи в команді на засадах толерантності й партнерства; – розвиток художніх здібностей, уяви та інтуїції, критичного і креативного мислення, інноваційності; – формування потреби в естетизації середовища, готовності до участі в соціокультурному житті, до збереження і примноження мистецькокультурних цінностей.

Принципи, на яких ґрунтується програма та визначаються дидактичні пріоритети – дитиноцентризму та індивідуалізації, врахування вікових особливостей і природних здібностей учнів; – систематичності, неперервності, наступності між початковою і базовою освітою, адаптаційним і основним циклами навчання; – глобальної освіти – поєднання глобального загальнолюдського, національного державного та локального етнокраєзнавчого аспектів змісту освіти; – дидактичної інтеграції на основі взаємодії мистецтв і методів компаративістики, спрямованих на поліхудожній розвиток учнів; – континуальності – єдності навчання і виховання особистості, художнього і технічного, емоційного та раціонального, свідомого та інтуїтивного в процесі опанування мистецьких цінностей; – варіативності змісту, засобів, методів і технологій навчання мистецтва; – діалогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, партнерства, емоційноенергетичної насиченості навчання; – пріоритету художньо-творчої самореалізації учнів, пошуку особистісних сенсів у навчанні мистецтва; – стимулювання мистецької самоосвіти, єдності ормальної, не ормальної та ін ормальної освіти.

Програма побудована на підґрунті компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя. Компетентнісний підхід розглядаємо як з позиції цілей і результатів загальної мистецької освіти, які вимірюються у відповідних ормах контролю та оцінювання учнів, так і з позиції організації процесу навчання добору доцільного змісту і відповідних художньо-педагогічних технологій. Інтегративний підхід виражається в акцентуванні взаємодії різних видів мистецтва в рамках освітньої галузі та пошуку міжгалузевих зв'язків, інтеграції навчання мистецтв із соціокультурним середовищем. Особистісно зорієнтований підхід сприяє підвищенню мотивації до навчання, забезпечує розкриття творчого потенціалу і розвиток індивідуальних художніх здібностей учнів відповідно до інтересів і потреб. Діяльнісний підхід спрямований на розвиток практичних умінь учнів у різних видах мистецтва, наскрізних навичок і здатності застосовувати їх у власній життєдіяльності. Культурологічний підхід зумовлює розгляд мистецтва в широкому

культурологічному контексті в єдності цінностей культури національної та зарубіжної, народної і проєсійної, елітарної і популярної, традиційної та інноваційної; у результаті такого підходу в учнів має сформуватися цілісний художній образ світу, готовність до діалогу культур і бажання збагачувати особистісний культурний потенціал за допомогою ресурсів світового мистецтва за формулою «людина в культурі - культура в людині».

Структура програми та загальна характеристика її складників. Програма містить результативні, змістові та процесуальні складники, які структуровано за трьома відповідними рубриками «Очікувані результати навчання», «Пропонований зміст навчального предмета інтегрованого курсу», «Види навчальної діяльності». Рубриці «Очікувані результати навчання» конкретизовано вимоги до учнів окремо для 5 і 6 класів відповідно до запропонованого змісту для кожного року навчання і з урахуванням чотирьох груп результатів, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти. До результатів варто зарахувати не лише грамотність і досвід в окремих видах мистецтва, а й міжпредметну естетичну компетентність, а також інтегративну медіакомпетентність у сфері мистецтва. Саме вони дають змогу учням вирішувати міждисциплінарні проблеми, наприклад, під час виконання інтегративних галузевих і міжгалузевих проєктів.

Рубрика «Пропонований зміст навчального предмета інтегрованого курсу» побудована із застосуванням навчальних модулів, що оптимізує освітній процес, робить його систематизованим і водночас гнучким, варіативним. В основу конструювання змісту програми інтегрованого курсу «Мистецтво» і визначення структури й тематизму кожного року навчання обрано авторську концепцію поліцентричної інтеграції Л. М. Масол, яка детермінує цілісну наскрізну побудову мистецької освіти впродовж усієї вертикалі від початкової до старшої школи на засадах художньо-світоглядних орієнтацій і культурномистецьких універсалій. Поліцентрична інтеграція передбачає виокремлення домінантних компонентів змісту музичного та образотворчого, які поєднуються в єдиний тематичний цикл на основі певної художньодидактичної суперпозиції, що здатна інтегрувати окремі одиниці змісту. Початкових класів у зміст домінантних видів музичного та образотворчого мистецтва інтегруються елементи синтетичних мистецтв театр, хореографія, кіно на основі спільного художньо-світоглядного тематизму, що відображає світ природи, людини і культури в мистецтві, а також з орієнтацією на універсальні категорії «абетки мистецтв» – «ритм», «форма», «композиція», «контраст» тощо.

В основній школі домінантність музичного та образотворчого компонентів змісту зберігається, однак активніше репрезентовані поширені в культурі сучасності кінематограф, художня фотографія, архітектура, дизайн. У 5 класі, коли здійснюється поступовий перехід від початкової до базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту є поняття «види і мова мистецтв». Цей зміст розкривається на матеріалі музики, хореографії, графіки, живопису, скульптури, архітектури, театру, цирку, кіно, дизайну, також через їхню взаємодію.

Модельна навчальна програма «Фізична культура» для 5-6 класів – це комплексна програма для адаптаційного циклу навчання, яка забезпечує наступність між початковою і базовою освітою, гнучкий перехід учнів від молодшого шкільного віку до підліткового.

Програма визначає мету, завдання та зміст навчального предмета «Фізична культура», орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 5-6 класів, види їхньої навчальної діяльності з освітньої галузі «Фізична культура». Вона розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти.

Програма реалізує визначені в стандарті ціннісні орієнтири, ключові компетентності та наскрізні уміння учнів учениць, в результаті чого вони ормують власну психічну та соціально-психологічну с ери особистості засобами ізичного виховання; систематично займаються ізичною культурою, володіють технікою ізичних вправ; усвідомлюють значення ізичної рухової активності для підтримання стану здоров'я та задоволення у процесі ізичного виховання. Мета, завдання, принципи побудови.

Пропонована модельна навчальна програма – це комплексний освітній документ, який у 5-6 класах реалізовує наступність між початковою і базовою освітою у вигляді курсу «Фізична культура» й закладає основу для подальшого впровадження освітньої галузі ізичної культури Державного стандарту базової середньої освіти. Навчання ізичної культури в основній школі спрямоване на досягнення загальної мети базової загальної освіти розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, ормування компетентностей, необхідних для їхньої соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні про ільної освіти або здобуття про есії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Реалізація мети базової середньої освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах, як – повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості; – забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких орм дискримінації учасників освітнього процесу; – дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності; – становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі; – формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного ізичного та психічного розвитку, добробуту; – створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; – утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими; – формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історикокультурного надбання і традицій, державної мови; плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Метою навчання «Фізичної культури», як складника відповідної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти, є гармонійний фізичний розвиток особистості учня, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду через формування стійкої мотивації учнів до занять фізичною культурою і елементів фізкультурно-спортивної діяльності.

Мета реалізовується комплексом таких навчальних, оздоровчих і виховних завдань: – формування загальних уявлень про ізичну культуру, її значення в житті людини, збереження та зміцнення здоров'я, фізичного розвитку; – розширення рухового досвіду, вдосконалення навичок життєво необхідних рухових дій, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності; – розширення функціональних можливостей організму дитини через цілеспрямований розвиток основних фізичних якостей і природних здібностей; – формування ціннісних орієнтацій щодо використання ізичних вправ як одного з головних чинників здорового способу життя; – формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку; – формування високого рівня розвитку моральних якостей.

Завдання навчального предмета реалізують вимоги до обов'язкових результатів навчання освітньої галузі фізичної культури, зазначених в додатку 22 Державного стандарту базової середньої освіти, які передбачають, що учень учениця формує власну психічну та соціально-психологічну сфери особистості засобами фізичного виховання; систематично займається фізичною культурою, володіє технікою виконання фізичних вправ; усвідомлює значення фізичної рухової активності для підтримання стану здоров'я та задоволення у процесі фізичного виховання. Компетентнісний потенціал освітньої галузі, визначений у Додатку 21 Державного стандарту базової середньої освіти, реалізовуватиметься за рахунок комплексу ключових компетентностей, сформованих умінь, ставлень, базових знань. В результаті опанування курсу учні мають засвоїти основні категорії і поняття предмету, такі, що складають логічну частину базових знань освітньої галузі. Пріоритети змісту і структура програми. Програмою передбачено вивчення курсу в адаптаційному циклі базової середньої освіти 5 клас .

Основною ідеєю концепції побудови програми є – гармонійний фізичний розвиток особистості учня; – формування ціннісних орієнтацій щодо використання ізичних вправ, як одного з головних чинників здорового способу життя; – освоєння знань, розуміння сутності руху, формування позитивного ставлення до рухової активності, свідомого ставлення учнів до тренувальних і оздоровчих ефектів вправ – значення рухової активності, які обумовлюють прагнення і здатність займатися різними варіативними модулями і видами рухової активності протягом життя, формування практичних навичок для самостійних занять фізичними вправами та проведення активного відпочинку; – забезпечення учням індивідуального вибору варіативних модулів чи рухової активності для кожного уроку, формування великого запасу рухових вмінь та навичок, необхідних у повсякденному житті, формування стійкої мотивації учнів до занять ізичною культурою і елементами фізкультурно-спортивної діяльності; – забезпечення протягом навчального року наскрізного розвитку ізичних якостей учнів, забезпечення оптимального для

кожного учня рівня фізичного розвитку, підвищення функціональних можливостей організму; – розвиток комунікативних компетентностей та соціалізація учнів у процесі фізичного виховання, формування адекватної позитивної самооцінки; – застосування гендерного підходу у виборі елементів виду фізкультурно-спортивної діяльності чи рухової активності; – забезпечення безпеки під час занять фізичною культурою; ігрова спрямованість та забезпечення високої рухової активності та високої моторної щільності уроку.

Курс фізичної культури структурований за варіативними модулями. Основною ормою організації освітнього процесу з фізичної культури в закладі загальної середньої освіти є урок. Головними вимогами до сучасного уроку фізичної культури є – забезпечення оптимізації освітнього процесу із застосуванням елементів інноваційних методів навчання та здійснення міжпредметних зв'язків та інтегрованого підходу; – забезпечення освітньої, виховної, оздоровчої, розвивальної спрямованості освітнього процесу; – формування в учнів учениць умінь і навичок самостійно займатися ізичними вправами; – забезпечення диференційованого підходу до організації освітнього процесу з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та статі учнів учениць, урахування їхніх мотивів та інтересів до занять фізичними вправами; – використання вчителем різноманітних організаційних форм, засобів, методів і прийомів навчання; – досягнення оптимальної рухової активності всіх учнів учениць упродовж кожного уроку з урахуванням стану здоров'я.

Відповідно до Інструкції про розподіл учнів на групи для занять на уроках ізичної культури, затвердженої наказом МОЗ та МОН від 20.07.2009 р. за № 51 674 учні учениці розподіляються на основну, підготовчу та спеціальну медичні групи. Для основної медичної групи навчання проводиться в повному обсязі згідно з навчальними програмами з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини. Учні учениці, які за станом здоров'я віднесені до підготовчої медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури та опановують навчальний матеріал відповідно до вимог цієї навчальної програми. Участь у змаганнях – за додатковим дозволом лікаря. Учні учениці, які за станом здоров'я віднесені до спеціальної медичної групи, відвідують обов'язкові уроки фізичної культури, але виконують корегувальні вправи і вправи для загального фізичного розвитку, які їм не протипоказані. Учні учениці, незалежно від рівня фізичного розвитку та медичної групи, а також тимчасово звільнені від фізичних навантажень, повинні бути обов'язково присутніми на уроках фізичної культури. Допустиме навантаження для учнів учениць, які за станом здоров'я належать до підготовчої та спеціальної медичних груп, встановлює учитель фізичної культури. Домашні завдання для самостійного виконання фізичних вправ учні учениці отримують на уроках фізичної культури. Вони мають бути спрямовані на підвищення рухового режиму у вільний час, досягнення рекреаційно-оздоровчого ефекту. Учні учениці можуть узгоджувати із вчителем індивідуальну програму самостійних занять в поза навчальний час з різних варіативних модулів чи інших, безпечних видів рухової активності. У разі відставання в розвитку фізичних якостей учитель складає індивідуальну програму фізкультурнооздоровчих занять, де вказується завдання занять, фізичні вправи, послідовність їх виконання, кількість повторень, інтервали відпочинку, засоби

самоконтролю, відмітки про виконання завдання. Самостійні заняття за індивідуальною програмою надають учневі учениці додаткові бонуси при оцінюванні освітніх досягнень. При складанні розкладу навчальних занять не рекомендується здвоювати уроки фізичної культури або проводити їх два дні поспіль. У разі необхідності планувати у розкладі уроки з фізичної культури у двох і більше класах одночасно, в одній спортивній залі чи майданчику мають перебувати учні учениці, які відносяться до однієї вікової групи. Більшість уроків фізичної культури доцільно проводити на відкритому повітрі.

Модельна навчальна програма «Інформатика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

Метою інформатичної освітньої галузі є розвиток особистості учня, здатного використовувати цифрові інструменти і технології для розв'язання проблем, розвитку, творчого самовираження, забезпечення власного і суспільного добробуту, критично мислити, безпечно та відповідально діяти в інформаційному суспільстві.

Навчання інформатики ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах: ● повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети й організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості; ● забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; 4 ● дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу й організації всіх видів навчальної діяльності; ● становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості й ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі; ● формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту; ● створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; ● утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими; ● формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; ● плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

У процесі навчання інформатики учні розвивають наскрізні вміння: 1) читати з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану й очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу та добору контраргументів; 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників комунікації, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії; 3) критично і системно мислити, що виявляється у визначенні характерних ознак явищ, подій, ідей, їх взаємозв'язків, умінні аналізувати й

оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації; 4) логічно обґрунтовувати позицію на рівні, що передбачає здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до подій, явищ і процесів; 5) діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, добросовісне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів, ідей, умінь випробовувати нові ідеї; 6) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання проблем, активну участь у різних видах діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, умінь брати на себе відповідальність; 7) конструктивно керувати емоціями, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність; 8) оцінювати ризики, що передбачає вміння розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори; 9) приймати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків і наслідків; 10) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти й обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати й аргументувати рішення; 11) співпрацювати з іншими, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети. Навчання інформатики у 5–6 класах базується на реалізації основних ідей: 1. Обчислювальне мислення — це творча діяльність людини. 2. Абстракція зменшує інформацію і деталізацію та дає змогу зосередитися на поняттях, що стосуються розуміння та вирішення проблем. 3. Дані й інформація сприяють створенню знань. 4. Алгоритми є інструментами для розв'язування обчислювальних задач та представлення отриманих результатів. 5. Програмування — це творчий процес, який використовується для отримання цифрових продуктів. 6. Цифрові пристрої, системи та мережі, що їх з'єднують, сприяють обчислювальним підходам до вирішення проблем. 7. Цифрові технології дають змогу створювати інновації в інших галузях, включаючи науку, математику, гуманітарні науки, мистецтво, здоров'я, техніку та підприємництво. Обов'язкові результати навчання досягаються через три концепти:

- Комп'ютер як напрямок науки
- Комп'ютер як інструмент
- Комп'ютер у суспільстві

Концепт «Комп'ютер як напрямок науки» складається з двох векторів — обчислювальне та системне мислення. Цінність інформатики впливає з того, що вона має можливість інтегрувати використання програмного й апаратного забезпечення для створення нових цифрових продуктів, вирішення реальних проблем та виконання завдань, які ґрунтуються на обчислювальному та системному мисленні. Обчислювальне мислення сприяє розвитку навичок у

вирішенні проблем за допомогою алгоритмічного мислення та проєктування; воно активізує мисленнєві процеси та сприяє розвитку навичок вирішення проблем, зокрема переформулювання складних практичних завдань на низку простих, вирішення яких знайомі учневі. Набуття знань з алгоритмізації та програмування є частиною цього концепту навчання. Системне мислення забезпечує розвиток в учнів навичок проєктування та створення систем і рішень, побудови моделей і роботи з об'єктами. Два інші концепти «Комп'ютер як інструмент» та «Комп'ютер у суспільстві» також охоплюють важливі вектори застосування цифрових технологій та передбачають їх навчання учнів такими методами, щоб вони могли розвивати свої ідеї та творчі здібності завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для сприяння розвитку суспільства. Концепт «Комп'ютер як інструмент» спрямовано головним чином на прикладний аспект цифрової техніки та ІКТ. В основі цього концепту — використання комп'ютера та комп'ютерних програм. Використання комп'ютерних програм фокусується на оволодінні продуктивністю, комунікаціями та творчими інструментами для виконання практичних завдань з конкретними цілями за допомогою проєктного навчання. Такі завдання включають опрацювання текстів, електронних таблиць, інфографіки та зображень, електронних повідомлень, анімацій і мультимедіа. Концепт «Комп'ютер у суспільстві» спрямовано на етичні, правові та безпекові питання, пов'язані з використанням комп'ютерів та ІКТ у суспільстві та визначення ролі інформаційних технологій в житті людини. Проблеми, які зазвичай відносяться до цього концепту, включають питання використання інтернету та мережевих технологій, безпеку в інтернеті, інтелектуальну власність, комп'ютерну залежність та конфіденційність даних. Концепт охоплює подання даних та інформації, розуміння інформаційних процесів і систем. Завданнями цього концепту є також розвиток навичок ХХІ століття, що включають здатність працювати спільно, виробляти творчі продукти та бути самоорієнтованими у навчанні. Навчальна програма зосереджена на формуванні в учнів 5–6 класів основних навиків використання ІКТ, які будуть підтримувати вивчення інших предметів і будуть корисними в їх особистому житті. Ці навички також складають основу для продовження вивчення інформатики в 7–9 класах.

Наприкінці першого циклу навчання інформатики (5–6 класи) учні набудуть базових знань та умінь з:

- подання та опрацювання даних з використанням цифрових пристроїв;
- використання застосунків для опрацювання текстів, графічних зображень, мультимедійних презентацій і розрахунків електронних таблиць, побудови діаграм, схем;
- безпечного обміну ресурсами та публікації вебсторінок в інтернеті, спілкування за допомогою чату;
- колективного вирішення проблем у повсякденному житті;
- представлення моделей даних за допомогою таблиць, схем, карт знань, блок-схем та інструкцій з алгоритмізації;
- дослідницько-пізнавальної діяльності та роботи в навчальних проєктах;
- комп'ютерного малювання та редагування зображень, розміщення їх у своїх роботах, презентаціях, картах-знань, вебсторінках, анімованих історіях та іграх.

Учні зможуть відповідально використовувати та критично оцінювати інформацію, дотримуватись авторського права під час використання цифрових документів, безпеки під час роботи з цифровими пристроями та в мережі, пояснювати основні концепції та застосовувати навички складання алгоритмів.

Відповідно до чинних нормативних документів кожний урок проводиться в комп'ютерному класі із розрахунку 1 комп'ютер — 1 учень або 1 комп'ютер — 2 учні. На кожному уроці класи діляться на підгрупи так, щоб кожен учень був забезпечений індивідуальним робочим місцем за комп'ютером. Поділ на підгрупи здійснюється згідно з Наказом МОН України № 128 від 20.02.2002 р. Учні можуть за технологію BYOD користуватися власними гаджетами — ноутбуками, планшетами, смартфонами. Всі комп'ютери мають відповідати Типовому переліку комп'ютерного обладнання для закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної), затвердженому МОН України. Умови навчання повинні забезпечувати ефективне засвоєння учнями програмового матеріалу та відповідати вимогам щодо безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу. Програмою не обмежується використання вчителем різних видів апаратного та програмного забезпечення за умови відповідності його вимогам даної Програми. Час, що необхідний для досягнення очікуваних результатів, визначається вчителем залежно від рівня попередньої підготовки учнів, обраної методики навчання, наявного обладнання тощо. За необхідності вчитель може змінювати порядок вивчення тем, не порушуючи змістових зв'язків між ними. Вчитель добирає засоби, що реалізують модельну програму (підручники, е-платформи, дидактичні матеріали тощо). Навчання інформатики у 5–6 класах має відповідати принципам прикладного навчання. Пропонується використовувати такі інтерактивні та активні методи: проблемний метод, «перевернутий клас», навчальні проєкти, дослідницькопізнавальний (Inquiry based learning), гейміфікації, мікронавчання (microlearning), «навчання через дію» (мейкерство), робота в парах і групах. 39 У процесі навчання інформатики передбачається оцінювати: 1. Знання та розуміння основних інформаційно-комунікаційних технології та систем, концепції, алгоритмів, прийомів та засобів. 2. Застосування знань та розуміння для аналізу та вирішення обчислювальних задач прикладного характеру, які використовуються в повсякденному житті (вдома, школі, на робочому місці та в громаді). 3. Розробка, тестування та вдосконалення рішень із використанням відповідних застосунків (програм) та / або середовища для складання та виконання алгоритмів

Модельна навчальна програма «ВЧИМОСЯ ЖИТИ РАЗОМ. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

Підставою для створення модельної навчальної програми «Вчимося жити разом. 5-6 класи» (далі ВЖР) є наказ Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» 1 . Модельну програму створено відповідно до типової освітньої програми, типового освітнього плану і переліку модельних програм для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (позиції 63-64). Програма курсу ВЖР поглиблює обов'язкові і конкретні результати освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» у частині набуття учнівством визначених Державним стандартом наскрізних для всіх освітніх галузей умінь та інших важливих психосоціальних компетентностей.

Базові ідеї і особливості навчального курсу

В основу курсу «Вчимося жити разом» покладено концепцію етичної поведінки і життєдіяльності людини, що базується на: - загальнолюдських

цінностях; - фундаментальних правах людини; - ідеях сталого розвитку людства. Ядро загальнолюдських цінностей, які найбільше впливають на якість життя людей, було визначено в результаті багаторічних наукових досліджень². Склад цих моральних цінностей наведено у пункті 7 пояснювальної записки. Фундаментальні права людини, зокрема дитини, спрямовані на забезпечення людської гідності, захисту від усіх форм насильства, гідних умов для життя і здоров'я, можливості отримувати освіту, розвивати свої здібності тощо. Ідеї сталого розвитку людства визначають етичні принципи життєдіяльності людей в усіх сферах життя, які спрямовані на збереження сприятливих екологічних умов для існування майбутніх поколінь. Особливістю курсу ВЖР є наголос на набуття учнівством соціальних і психологічних компетентностей, сприятливих для етичної поведінки, соціалізації і самореалізації особистості.

Мета і завдання курсу

Метою навчального курсу ВЖР є сприйняття учнівством вищих моральних цінностей і набуття ними здатностей, сприятливих для етичної поведінки в контексті загальнолюдських цінностей, фундаментальних прав людини й ідей сталого розвитку.

Завданням курсу є формування в учнівства ключових, наскрізних та інших важливих психосоціальних компетентностей, зазначених у пункті 8 цієї пояснювальної записки.

Наступність з початковою освітою

Модельна програма курсу ВЖР забезпечує наступність із інтегрованим курсом для початкової школи «Я досліджую світ» у таких освітніх галузях: соціальна та здоров'язбережувальна, громадянська та історична, природнича.

Шляхи реалізації модельної програми За рішенням закладу освіти та відповідно до переліку модельних програм, модельну програму курсу «Вчимося жити разом» можна використовувати: У рамках інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» для посилення розвитку в учнівства психосоціальних навичок, сприятливих для етичної поведінки, успішної соціалізації і самореалізації особистості (позиція 62 Переліку

Узагальнений зміст курсу

Зміст інтегрованого курсу ВЖР для 5-6 класів структуровано за змістовними лініями і відповідною тематикою. У модельній програмі зміст курсу упорядковано за розділами, які задають орієнтовну послідовність вивчення конкретних тем. За бажанням заклад освіти може змінити порядок вивчення тем курсу ВЖР, як у межах одного року, так і за роками навчання.

Цінності, на сприйняття яких спрямований курс

Навчальний курс «Вчимося жити разом» спрямований на сприйняття учнями моральних цінностей вищого порядку, які людство виробило протягом своєї історії. Їх ще називають вищими або загальнолюдськими цінностями. В результаті багаторічних досліджень з науковцями було визначено ядро загальнолюдських цінностей, які найбільше впливають на якість життя: 1. Любов, дружба (соціальність замість замкнутості) 2. Миролюбність (співпраця замість конфліктності) 3. Життєрадісність (оптимізм замість зневіри) 4. Толерантність (повага замість нетерпимості) 5. Чуйність (співпереживання замість байдужості) 6. Довіра (відчуття

безпеки замість підозрливості) 7. Самоконтроль (володіння собою замість імпульсивності)

8. Комунікативність (спілкування замість ізолюваності)

9. Душевна щедрість (альтруїзм замість егоїзму)

10. Гідність (упевненість замість агресивності або пасивності)

11. Самоповага (повага до себе замість почуття мізерності)

12. Автономність (свобода і незалежність замість залежності)

13. Впливовість (лідерство і відповідальність замість конформізму)

В результаті досліджень також з'ясувалося, що цінності 1-9 повністю

збігаються з вищими моральними цінностями, які проповідують усі світові релігії. Досвід багатьох поколінь і сучасні наукові дослідження переконливо доводять, що коли люди дотримуються загальнолюдських цінностей, вони мають вищу якість життя за багатьма показниками. І навпаки, ігнорування вищих цінностей пов'язане з проблемами, стресами, ризиком вживання психоактивних речовин, симптомами різних захворювань, руйнуванням стосунків, відчуттям безпорадності й страху перед майбутнім.

Компетентності, на набуття яких спрямований курс

Курс ВЖР спрямований на розвиток у учнівства ключових, наскрізних та інших психосоціальних компетентностей, сприятливих для моральної (етичної) поведінки, соціалізації і самореалізації особистості.

Принципи і методи викладання

Головною ознакою навчання за модельною програмою курсу ВЖР є зосередження на розвитку особистого потенціалу учнів та покращення стосунків у їхньому соціальному середовищі. Це забезпечується дотриманням таких принципів: - партнерство між учнями і вчителем, який є фасилітатором навчального процесу; - інклюзивність - всі учні класу залучені до навчальної діяльності; - активне навчання, що враховує індивідуальні стилі сприйняття і стратегії навчання учнів: робота в групах, мозковий штурм, проекти, тематичні дослідження, рольові ігри тощо; - навчання на ситуаціях, наближених до реального життя (важливих для безпеки, здоров'я, соціалізації та самореалізації учнів).

Пріоритетними методами навчання за курсом є дослідницькі, творчі, проблемно-пошукові. Формами організації діяльності дітей є колективна, групова, індивідуальна. Особливу увагу приділено організації групової роботи учнів. Увага вчителя має бути зосереджена на проведенні занять з використанням методів навчання, що ґрунтуються на активній участі всіх учнів: роботі в групах, обговоренні, мозкових штурмах, розробці концептуальних карт, рольових іграх, дискусіях, творчих проектах, інтерв'ю, аналізі життєвих ситуацій, моделюванні розв'язання проблеми тощо. Детально методи викладання за модельною програмою наведено в онлайнкурсі для підготовки вчителів «Вчимося жити разом»

Види оцінювання за курсом Оцінювання навчальних досягнень учнів за модельною програмою включає вхідне діагностичне, формувальне (поточне) і підсумкове. На початку вивчення курсу ВЖР рекомендується проведення діагностичного оцінювання, а по завершенню кожного року навчання - підсумкове. Це надасть можливість оцінювати прогрес учнів у розвитку психосоціальних навичок. Для цього вчителю рекомендується використовувати онлайн-анкети «До» і «Після», які розроблено спеціально для діагностичного і підсумкового оцінювання.

Модельна навчальна програма «Технології. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти

Модельна навчальна програма «Технології» визначає орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів 5-6 класів з «Технологічної освітньої галузі», пропонований зміст навчального предмету «Технології» та види навчальної діяльності учнів, спрямовані на реалізацію очікуваних результатів на основі пропонованого змісту. Модельна навчальна програма відображає засадничі ідеї Державного стандарту базової середньої освіти (Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09. 2020 р. № 898), ідеї концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Модельна навчальна програма спрямована на реалізацію мети базової середньої освіти, яка передбачає розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовження навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження. Відповідно до мети технологічної освітньої галузі метою навчального предмету технології є розкриття та розвиток творчого потенціалу особистості учня, здатності застосовувати знання на практиці, розв'язувати практичні завдання в побуті через практичне засвоєння основ дизайну, технологій та декоративно-ужиткового мистецтва.

Мета предмету технології реалізується в таких завданнях:

- забезпечити наступність у формуванні ключових компетентностей та наскрізних умінь учнів з початкової школи, їх включення до підготовчого циклу з вивчення технологій та дизайну;
- прилучення учнів до основ народної культури, національного виховання через вивчення технік і технологій декоративно-ужиткового мистецтва, що є складовою трудових традицій українського народу;
- подальший розвиток самозарадності в побуті, формування системного та критичного мислення, навичок безпечного та ощадливого використання технологій та матеріалів тощо.

Програма ґрунтується на визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах, а саме:

- повага до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів, досвіду, власного вибору, прагнень, ставлення у визначенні мети та організації освітнього процесу, підтримка пізнавального інтересу та наполегливості;
- забезпечення рівного доступу кожного учня до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;

- дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності;
- становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту;
- створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу;
- утвердження людської гідності, чесності, милосердя, доброти, справедливості, співпереживання, взаємоповаги і взаємодопомоги, поваги до прав і свобод людини, здатності до конструктивної взаємодії учнів між собою та з дорослими;
- формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;
- плекання в учнів любові до рідного краю, відповідального ставлення до довкілля.

Програма охоплює формування наскрізних в усіх ключових компетентностях умінь:

- 1) читати графічні зображення, схеми та інструкції з розумінням, що передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану і очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов'язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів;
- 2) висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, тобто словесно передавати власні думки, почуття, переконання, зважаючи на мету та учасників проєкту, обираючи для цього відповідні мовленнєві стратегії;
- 3) критично і системно мислити, що виявляється у визначенні характерних ознак об'єктів конструювання, винахідницьких ідей, їх взаємозв'язків, умінні аналізувати та оцінювати доказовість і вагомість аргументів у судженнях про об'єкт проєктування, зважати на протилежні думки та контраргументи, розрізняти факти, їх інтерпретації, розпізнавати спроби маніпулювання даними, використовуючи різноманітні ресурси і способи оцінювання якості доказів, надійності джерел і достовірності інформації;
- 4) логічно обґрунтовувати позицію на рівні, що передбачає здатність висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків, що є виявом власного ставлення до результату проєктно-технологічної діяльності, технологічних процесів тощо;
- 5) у процесі проєктування виробу діяти творчо, що передбачає креативне мислення, продукування нових ідей, доброчесне використання чужих ідей та їх доопрацювання, застосування власних знань для створення нових об'єктів технологічної діяльності, ідей, уміння випробовувати нові ідеї;

- 6) виявляти ініціативу, що передбачає активний пошук і пропонування рішень для розв'язання технічних, конструкторських або побутових проблем, активну участь у різних видах проєктної та технічної діяльності, їх ініціювання, прагнення до лідерства, уміння брати на себе відповідальність за результат у роботі над проєктом;
- 7) конструктивно керувати емоціями, що передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоційний стан інших, сприймати емоції без осуду, адекватно реагувати на конфліктні ситуації, розуміти, як емоції можуть допомагати і заважати в діяльності, налаштовуючи себе на пошук внутрішньої рівноваги, конструктивну комунікацію, зосередження уваги, продуктивну діяльність;
- 8) оцінювати ризики, що передбачає вміння розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;
- 9) приймати рішення, що передбачає здатність обирати способи розв'язання проблем на основі розуміння причин та обставин, які призводять до їх виникнення, досягнення поставлених цілей з прогнозуванням та урахуванням можливих ризиків та наслідків;
- 10) розв'язувати проблеми, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формувати проблеми як техніко-технологічні протиріччя, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення;
- 11) співпрацювати з іншими, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної проєктно-технологічної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети.

Компетентнісний потенціал предмету “Технології” відповідає компетентнісному потенціалу технологічної освітньої галузі, який полягає у формуванні всіх ключових компетентностей засобом проєктної технології, яка дозволяє вчителю змодельовати різноманітні навчальні ситуації, створювати навчальне середовище для учнів, у якому можна розвивати всі наскрізні уміння, що притаманні ключовим компетентностям.

Структура модельної навчальної програми предмета технології

складається з трьох основних частин: вступної (пояснювальної записки для вчителя), основної, прикінцевої.

Очікувані результати навчання.

У фокусі роботи вчителя має бути організація навчальної діяльності учнів в умовах освітнього простору школи, відкритого для комунікації та співпраці, і сприятливого для формування ключових компетентностей, згідно Державного стандарту базової середньої освіти, які презентовано в програмі у вигляді очікуваних результатів навчання.

Пропонований зміст навчального предмету – це орієнтовний матеріал для досягнення очікуваних результатів навчання через організацію відповідної навчальної діяльності учнів. Не слід сприймати пропонований зміст навчального предмету як обов'язковий матеріал для вивчення і запам'ятовування учнями, з подальшим його оцінюванням. Вчитель, орієнтуючись на рівень підготовки / індивідуальні здібності учнів та особливості обраного школярами проєкту, може самостійно доповнювати або змінювати зміст навчального предмету з метою більш якісного і оптимального досягнення учнями очікуваних результатів навчання.

Натомість обов'язково необхідно залучати учнів до усвідомлення і планування результатів навчання як спільного освітнього результату, мотивувати до активної участі в конструюванні власної освітньої траєкторії: визначати освітні завдання, добирати методи і засоби пошуку інформації, обговорювати та визначати кінцевий продукт проєктної діяльності, навчати відстежувати та аналізувати власний навчальний поступ тощо.

Види навчальної діяльності.

У цій програмі слід розрізняти основні та орієнтовні види навчальної діяльності. Орієнтовними видами навчальної діяльності можуть бути: проєктна, винахідницька, дослідницька, інноваційна, конструкторська, графічна, художня, творча, практична, інтерактивна та інші. Вказані орієнтовні види навчальної діяльності можуть бути поєднані між собою у різних комбінаціях та співвідношеннях (у сенсі навчальних годин) на розсуд вчителя та з огляду на природні здібності учнів, і застосовані як елементи, що доповнюють основну навчальну діяльність учнів – проєктно-технологічну.

Проєктно-технологічна навчальна діяльність учнів спрямована на планування / конструювання / проєктування і виготовлення виробу від творчого задуму до його втілення в готовий продукт. Впродовж створення продукту (виробу / об'єкта проєктування) вчитель, на власний розсуд та спільно з усіма учасниками проєктної діяльності, визначає місце для формування ключових компетентностей в освітньому процесі та відповідні для цього методи та форми організації учнів, техніки, програмні і цифрові пристрої тощо.

Змістове наповнення модельної навчальної програми складається з трьох навчальних модулів та переліку орієнтовних технологій обробки конструкційних матеріалів. Перелік орієнтовних технологій з обробки конструкційних матеріалів наведено у прикінцевій частині програми.

Засвоєння навчальних модулів відбувається на основі участі школярів в особистісно орієнтованих проєктах, які мають залучати учнів до самостійного вибору теми дослідження, самостійного конструювання власної навчальної діяльності, добору конструкційних матеріалів та відповідних технологій їх обробки тощо.

Навчальні модулі – «Основи дизайну та конструювання», «Основи технологій та конструкційних матеріалів», «Мій побут» містять уніфікований зміст навчального матеріалу для предмету технології, з орієнтовними підходами до розвитку ключових компетентностей учнів.

Навчальний модуль «Мій побут» ґрунтується на дослідницькому / інформаційному проєкті, метою якого є формування вмінь самозарадності на основі розвитку критичного мислення, здатності збирати та систематизувати інформацію про побутові речі, харчові продукти; здатності визначати власні потреби в організації побуту та задовольняти їх без заподіяння шкоди собі та іншим.

Підходи на яких ґрунтується програма: особистісно-зорієнтованому, діяльнісному, продуктивному, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, українознавчого спрямування тощо.

Зазначені підходи реалізуються в умовах організованої вчителем у співпраці з учнівським колективом проєктної діяльності, коли учні засвоюють проєктну технологію як інструмент для самостійного навчання на основі відповідного

дослідження та створення продукту (виробу / об'єкта проєктування). Засвоєння техніко-технологічних основ предмету відбувається через обрану вчителем та учнями технологію обробки конструкційних матеріалів. Вивчення міжпредметних теоретичних знань, а також засвоєння технічної або проєктно-технологічної термінології обумовлене виключно завданнями проєкту чи особистісними потребами та інтересами учнів. Набуття учнями вмінь має випереджальний характер у засвоєнні відповідних знань. Тому пріоритетним для вчителя є не контроль за тим, що знає чи вміє учень, а організація його навчальної діяльності / навчального поступу за його активної участі.

Модельна програма предмету дає змогу гармонійно доповнювати освітній простір закладу, коли учні досліджують тему проєкту в бібліотеках, спостерігають за відповідними процесами під час екскурсії, переглядають відео у всесвітній мережі, відвідують з учителем виставки чи музеї, беруть участь в організації коворкінгів, шкільних ярмарків чи аукціонів, долучаються до майстер-класів / тренінгів дизайнерів чи художників / майстрів декоративно-ужиткового / художнього мистецтва тощо. Залежно від завдань та особливостей проєкту вчитель на різних етапах створення продукту може залучити фахівців з інших галузей діяльності у якості експертів / консультантів / співучасників / співорганізаторів. Це можуть бути фахівці, професійні навички яких є суміжними до тих, які формуються в учнів під час засвоєння предмету технології, як-от: дизайну, архітектури і будівництва, інжинірингу, IT-технологій, майстрів чи художників мистецтва, науковців закладів вищої освіти політехнічного спрямування, легкої промисловості, професійно-технічної освіти тощо.

Шляхи реалізації цієї програми.

У центрі змодельованого навчального середовища має бути учень. Саме за його участі та з урахуванням його інтересів і здібностей варто конструювати і добирати всі складові освітнього процесу, максимально гнучко добирати методи і форми організації як за межами класно-урочної системи так і на уроках технологій. Під час організації проєктної або проєктно-технологічної діяльності учнів вчитель може самостійно визначати кількість навчальних годин та послідовність засвоєння навчальних модулів або поєднувати їх вивчення в доцільній комбінації, що має відповідати очікуваним результатам та природним / індивідуальним здібностям учнів.

Досягнення учнями очікуваних результатів навчання відбувається у послідовності, яку вчитель визначає спільно з учнівським колективом з огляду на запланований продукт. Добір навчального матеріалу та його вивчення слід здійснювати у роботі з учнями диференційовано – з урахуванням їх індивідуальних особливостей і здібностей.

4.3. Освітня програма базової середньої освіти

Освітня програма загальної середньої освіти II ступеня (базова середня освіта) розроблена на виконання Закону України «Про освіту» та постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня (наказ МОН від 20.04.2018 № 405).

Загальний обсяг навчального навантаження для учнів 6-9 класів складає 3640 год./навчальний рік.:

для 7 класу – 1172,5 год./навч.рік;

для 8 класу – 1207,5 год./навч.рік;

для 9 класу – 1260 год./навч.рік.

Розподіл навантаження на тиждень окреслює навчальний план (додаток 4), який дає уявлення про зміни і структуру другого рівня освіти, встановлює погодинне співвідношення між предметами за роками навчання, визначає гранично допустиме тижневе навантаження учнів. Він охоплює їх варіативну складову, сформовану на державному рівні. Варіативна складова визначена з урахуванням особливості і організації освітнього процесу та індивідуальних освітніх потреб учнів.

Поділ класів на групи при вивченні предметів: українська мова, англійська мова, інформатика (4 кл.) українська мова, англійська мова, інформатика, технології (6 кл.), інформатика (5 кл.), українська мова, англійська мова, інформатика, трудове навчання (9 кл.), здійснюється відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128 та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти» години фізкультури не враховуються при визначенні гранично допустимого навантаження учнів.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

№ з/п	Ключові компетентності	Очікувані результати
1	Спілкування державною (і рідною — у разі відмінності) мовами	Уміння: ставити запитання і розпізнавати проблему; міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у текстовій формі, таблицях, діаграмах, на графіках); розуміти, пояснювати і перетворювати тексти задач (усно і письмово), грамотно висловлюватися рідною мовою; доречно та коректно вживати в мовленні термінологію з окремих предметів, чітко, лаконічно та зрозуміло формулювати думку, аргументувати, доводити правильність тверджень; уникнення неформованих іншомовних запозичень у спілкуванні на тематику окремого предмета; поповнювати свій словниковий запас. Ставлення: розуміння важливості чітких та лаконічних формулювань.

		Навчальні ресурси: означення понять, формулювання властивостей, доведення правил, теорем
2	Спілкування іноземними мовами	Уміння: здійснювати спілкування в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; розуміти на слух зміст автентичних текстів; читати і розуміти автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту; здійснювати спілкування у письмовій формі відповідно до поставлених завдань; використовувати у разі потреби невербальні засоби спілкування за умови дефіциту наявних мовних засобів; ефективно взаємодіяти з іншими усно, письмово та за допомогою засобів електронного спілкування. Ставлення: критично оцінювати інформацію та використовувати її для різних потреб; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб; ефективно користуватися навчальними стратегіями для самостійного вивчення іноземних мов. Навчальні ресурси: підручники, словники, довідкова література, мультимедійні засоби, адаптовані іншомовні тексти.
3	Математична компетентність	Уміння: оперувати текстовою та числовою інформацією; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи у життєвих ситуаціях. Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя в сучасному суспільстві, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших предметів.

		Навчальні ресурси: розв'язування математичних задач, і обов'язково таких, що моделюють реальні життєві ситуації
4	Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Уміння: розпізнавати проблеми, що виникають у довкіллі; будувати та досліджувати природні явища і процеси; послуговуватися технологічними пристроями. Ставлення: усвідомлення важливості природничих наук як універсальної мови науки, техніки та технологій. усвідомлення ролі наукових ідей в сучасних інформаційних технологіях Навчальні ресурси: складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу
5	Інформаційно-цифрова компетентність	Уміння: структурувати дані; діяти за алгоритмом та складати алгоритми; визначати достатність даних для розв'язання задачі; використовувати різні знакові системи; знаходити інформацію та оцінювати її достовірність; доводити істинність тверджень. Ставлення: критичне осмислення інформації та джерел її отримання; усвідомлення важливості інформаційних технологій для ефективного розв'язування математичних задач. Навчальні ресурси: візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів
6	Уміння вчитися впродовж життя	Уміння: визначати мету навчальної діяльності, відбирати й застосовувати потрібні знання та способи діяльності для досягнення цієї мети; організовувати та планувати свою навчальну діяльність; моделювати власну освітню траєкторію, аналізувати, контролювати, коригувати та оцінювати результати своєї навчальної діяльності; доводити правильність власного судження або визнавати помилковість. Ставлення: усвідомлення власних освітніх потреб та цінності нових знань і вмінь; зацікавленість у пізнанні світу; розуміння важливості вчитися впродовж життя; прагнення до вдосконалення результатів своєї діяльності. Навчальні ресурси: моделювання власної освітньої траєкторії
7	Ініціативність і підприємливість	Уміння: генерувати нові ідеї, вирішувати життєві проблеми, аналізувати, прогнозувати, ухвалювати

		оптимальні рішення; використовувати критерії раціональності, практичності, ефективності та точності, з метою вибору найкращого рішення; аргументувати та захищати свою позицію, дискутувати; використовувати різні стратегії, шукаючи оптимальних способів розв'язання життєвого завдання. Ставлення: ініціативність, відповідальність, упевненість у собі; переконаність, що успіх команди – це й особистий успіх; позитивне оцінювання та підтримка конструктивних ідей інших. Навчальні ресурси: завдання підприємницького змісту (оптимізаційні задачі)
8	Соціальна і громадянська компетентності	Уміння: висловлювати власну думку, слухати і чути інших, оцінювати аргументи та змінювати думку на основі доказів; аргументувати та відстоювати свою позицію; ухвалювати аргументовані рішення в життєвих ситуаціях; співпрацювати в команді, виділяти та виконувати власну роль в командній роботі; аналізувати власну економічну ситуацію, родинний бюджет; орієнтуватися в широкому колі послуг і товарів на основі чітких критеріїв, робити споживчий вибір, спираючись на різні дані. Ставлення: ощадливість і поміркованість; рівне ставлення до інших незалежно від статків, соціального походження; відповідальність за спільну справу; налаштованість на логічне обґрунтування позиції без передчасного переходу до висновків; повага до прав людини, активна позиція щодо боротьби із дискримінацією. Навчальні ресурси: завдання соціального змісту
9	Обізнаність і самовираження у сфері культури	Уміння: грамотно і логічно висловлювати свою думку, аргументувати та вести діалог, враховуючи національні та культурні особливості співрозмовників та дотримуючись етики спілкування і взаємодії; враховувати художньо-естетичну складову при створенні продуктів своєї діяльності (малюнків, текстів, схем тощо). Ставлення: культурна самоідентифікація, повага до культурного розмаїття у глобальному суспільстві; усвідомлення впливу окремого предмета на людську культуру та розвиток суспільства. Навчальні ресурси: математичні моделі в різних видах мистецтва

10	Екологічна грамотність і здорове життя	Уміння: аналізувати і критично оцінювати соціально-економічні події в державі на основі різних даних; враховувати правові, етичні, екологічні і соціальні наслідки рішень; розпізнавати, як інтерпретації результатів вирішення проблем можуть бути використані для маніпулювання. Ставлення: усвідомлення взаємозв'язку кожного окремого предмета та екології на основі різних даних; ощадне та бережливе відношення до природних ресурсів, чистоти довкілля та дотримання санітарних норм побуту; розгляд порівняльної характеристики щодо вибору здорового способу життя; власна думка та позиція до зловживань алкоголю, нікотину тощо. Навчальні ресурси: навчальні проекти, завдання соціально-економічного, екологічного змісту; задачі, які сприяють усвідомленню цінності здорового способу життя

Такі ключові компетентності, як уміння вчитися, ініціативність і підприємливість, екологічна грамотність і здоровий спосіб життя, соціальна та громадянська компетентності можуть формуватися відразу засобами усіх предметів.

Наскрізнi лiнii є засобом iнтеграцiї ключових i загальнопредметних компетентностей, окремих предметів та предметних циклів, їх необхідно враховувати при формуванні шкільного середовища. Наскрізнi лiнii є соціально значимими надпредметними темами, які допомагають формуванню в учнів уявлень про суспільство в цілому, розвивають здатність застосовувати отримані знання у різних ситуаціях.

Навчання за наскрізними лініями реалізується через:

- організацію навчального середовища
- окремі предмети
- предмети за вибором
- роботу в проектах
- позакласну навчальну роботу.

Наскрізна лінія	Коротка характеристика

Екологічна безпека й сталий розвиток	Формування в учнів соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань збереження довкілля і розвитку суспільства, усвідомлення важливості сталого розвитку для майбутніх поколінь. Проблематика наскрізної лінії реалізується через завдання з реальними даними про використання природних ресурсів, їх збереження та примноження. Аналіз цих даних сприяє розвитку бережливого ставлення до навколишнього середовища, екології, формуванню критичного мислення, вміння вирішувати проблеми, критично оцінювати перспективи розвитку навколишнього середовища і людини. Можливі уроки на відкритому повітрі.
Громадянська відповідальність	Сприятиме формуванню відповідального члена громади і суспільства, що розуміє принципи і механізми функціонування суспільства. Ця наскрізна лінія освоюється в основному через колективну діяльність (дослідницькі роботи, роботи в групі, проекти тощо), яка поєднує окремі предмети між собою і розвиває в учнів готовність до співпраці, толерантність щодо різноманітних способів діяльності і думок. Вивчення окремого предмета має викликати в учнів якомога більше позитивних емоцій, а її зміст — бути націленим на виховання порядності, старанності, систематичності, послідовності, посидючості і чесності. Приклад вчителя покликаний зіграти важливу роль у формуванні толерантного ставлення до товаришів, незалежно від рівня навчальних досягнень.
Здоров'я і безпека	Завданням наскрізної лінії є становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище. Реалізується через завдання з реальними даними про безпеку і охорону здоров'я (текстові завдання, пов'язані з середовищем дорожнього руху, рухом пішоходів і транспортних засобів). Варто звернути увагу на проблеми, пов'язані із ризиками для життя і здоров'я. Вирішення проблем, знайдених з «ага-ефектом», пошук оптимальних методів вирішення і розв'язування задач тощо, здатні викликати в учнів чимало радісних емоцій.
Підприємливість і фінансова грамотність	Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями практичних аспектів фінансових питань (здійснення заощаджень, інвестування, запозичення, страхування, кредитування тощо). Ця наскрізна лінія пов'язана з розв'язуванням практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

Освітню програму укладено за такими освітніми галузями:

Мови і літератури
Суспільствознавство
Мистецтво
Математика
Природознавство
Технології
Здоров'я і фізкультура

Форми організації освітнього процесу

Основними формами організації освітнього процесу є різні типи уроку:

- формування компетентностей
- розвитку компетентностей
- перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей
- корекції основних компетентностей
- комбінований урок

Формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки – семінари, конференції, форуми, квести, інтерактивні уроки (уроки – «суди», урок – дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео уроки тощо.

Крім уроку проводяться навчально – практичні заняття (виконання практичних вправ, експериментальних робіт, практичні заняття, практикуми, екскурсії тощо).

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно.

Форми оцінювання здобувачів освіти

Оцінювання здобувачів освіти здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти та науки України від 13.04.2011 № 329.

Опис інструментів системи внутрішнього забезпечення якості освіти

Система внутрішнього забезпечення якості складається з наступних компонентів:

- кадрове забезпечення освітньої діяльності;
- навчально – методичне забезпечення;
- матеріально – технічне забезпечення;
- якість проведення навчальних занять;
- моніторинг досягнення учнями результатів навчання.

Завдання системи внутрішнього забезпечення якості освіти:

- оновлення методичної бази освітньої діяльності;
- контроль за виконанням навчальних планів та освітньої програми; якістю знань, умінь і навичок учнів, розробка рекомендацій щодо їх покращення;
- моніторинг та оптимізація соціально – психологічного середовища закладу освіти;
- створення необхідних умов для підвищення фахового кваліфікаційного рівня педагогічних працівників.

Вимоги до осіб, які можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти

Базова середня освіта здобувається, як правило, після здобуття початкової освіти. Діти, які здобули початкову освіту на 1 вересня поточного навчального року повинні розпочинати здобуття базової середньої освіти цього ж навчального року.

Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття базової середньої освіти за інших умов.

4.4. Освітня програма для дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивне навчання.

На виконання абзацу другої частини першої статті 64 Закону України «Про освіту», з метою впровадження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2013р. № 607, на основі Типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з порушеннями інтелектуального розвитку, затвердженої наказом МОН від 07.12.2021р. №1317 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами», на основі Типової освітньої програми НУШ – 2 авторського колективу під керівництвом Шияна Р.Б., затвердженої наказом МОН України від 12.08.2022 № 743; на основі постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти», відповідно до Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня (наказ МОН від 20.04.2018 № 405), до типових освітніх програм для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021 року складені навчальні плани для індивідуального та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Розподіл навчального навантаження індивідуального навчання на тиждень окреслені у навчальних планах (додаток № 6-11).

Відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.08.2011 № 872 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 09.08.2017 № 588 та іншими нормативно – правовими документами в закладі організовано класи з інклюзивною формою навчання (4,5,6,8 класи).

Метою інклюзивного навчання є реалізація права дитини з особливими освітніми потребами на освіту, її соціалізація та інтеграція у суспільство, залучення сім'ї до участі в освітньому процесі.

Основними завданнями інклюзивного навчання є:

- здобуття дитиною з особливими освітніми потребами відповідного рівня у середовищі здорових однолітків відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти;
- забезпечення різнобічного розвитку дитини, реалізація її здібностей;
- створення інклюзивного освітнього середовища;
- розумне пристосування – запровадження необхідних модифікацій і адаптацій з метою забезпечення реалізації особою з особливими освітніми потребами конституційного права на освіту на рівні з іншими;

- створення позитивного мікроклімату у закладі з інклюзивним навчанням, формування активного міжособистісного спілкування дітей з особливими освітніми потребами з іншими учнями;
- забезпечення диференційованого психолого – педагогічного супроводу дитини з ООП;
- надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з ООП. залучення батьків до розроблення індивідуальної програми розвитку.

З метою підвищення ефективності навчального процесу запроваджено корекційно – розвиткові складову Індивідуальної програми розвитку дитини, якою регламентується організація системної реабілітаційної роботи з учнем. Така робота передбачає вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учня, і потребує впровадження особистісно орієнтованої програми навчання та реабілітації за індивідуальним та диференційованим підходом

5. Програмно-методичне забезпечення освітньої програми

Для виконання освітніх програм школи на 2023/2024 навчальний рік передбачено використання, затверджених Міністерством освіти і науки України, навчальних програм з усіх предметів інваріативної частини, що забезпечує інтеграцію загальноосвітніх (основних і додаткових) програм у єдину освітню програму, що дозволяє одержати запланований результат освіти - "модель" випускника.

Програмне забезпечення подано в додатку до освітньої програми.

Навчальний план початкової школи
з навчанням українською мовою
у 2023– 2024 навчальному році
гімназії № 1 міста Ківерці
Цикл 1 (1- 2 класи)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень у класах	
		1	2
Мовно-літературна (мовний і літературний компоненти)	Українська мова	5	5
	Іноземна мова (англ..м.)	2	3
Математична	Математика	3	3
Природнича. Соціальна і здоров'язбережувальна. Громадянська та історична. Технологічна.	Я досліджую світ	7	8 (7+1 інформ.)
Мистецька	Мистецтво	2	2
Фізкультурна	Фізична культура	3	3
Усього		19+3	21+3
Додаткові години на проведення інваріативної складової (укр..м.) та групових занять		1	1
Гранично допустиме навчальне навантаження на учня			
		20	22
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансується з бюджету		23	25

Навчальний план початкової школи
з навчанням українською мовою
гімназії № 1 міста Ківерці
у 2023– 2024 навчальному році (3-4 класи)

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень	
		3 клас	4 клас
Мовно- літературна (рідномовна освіта) (іншомовна освіта)	Українська мова	5	5
	Англійська мова	3	3
Математика	Математика	4	4
Природнича, технологічна , соціальна й здоров'язбережувальна, громадянська і історична	ЯДС	7	7
Інформатична	Інформатика	1	1
Мистецька	Мистецтво	2	2
Фізкультурна	Фізична культура	3	3
Додаткові години	на проведення індивідуальних консультацій та групових занять	1	1
Гранично допустиме		23	23
Сумарна кількість початкових годин інваріативної і варіативної складових з бюджету		26	26

Навчальний план
гімназії № 1 міста Ківерці
у 2023–2024 навчальному році (5 клас)

Освітня галузь	Перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Кількість годин на тиждень			
		реком	мін	мак	
Мовно-літературна	Українська мова				4
	Українська література				2
	Зарубіжна література				2
	Іноземна мова (англійська)				3,5
		11	10	13	11,5
Математична	Математика	5	4	6	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	2	1,5	3	2
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1,5	1	3	2
	ВЖР				1
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської	1	1	2	1
Інформатична	Інформатика	1,5	1	2	1,5
Технологічна	Технології	2	1	3	2
Мистецька	Музичне мистецтво				1
	Образотворче мистецтво				1
		2	1	3	
Фізична культура	Фізична культура				3
Разом (без фізичної культури+ фізична культура)					28+3
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей за вибором, проведення індивідуальних консультацій:					
Гранично допустиме					28
РЕЗЕРВ					
Всього (без фізичної культури+ фізична культура;					28+3

Всього фінансується				

Додаток 4

Навчальний план
гімназії № 1 міста Ківерці
у 2023–2024 навчальному році (6 клас)

Освітня галузь	Перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Кількість годин на тиждень			
		реком	мін	мак	Год.
Мовно-літературна	Українська мова				4
	Українська література				2
	Зарубіжна література				2
	Іноземна мова (англійська)				3,5
		11	10	13	11,5
Математична	Математика	5	4	6	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	2	1,5	3	3
	Географія				2
		4	2	5	4
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1,5	1	3	1
	ВЖР				1
Громадянська та історична	Історії України Всесвітня історія	2	1,5	3	2
Інформатична	Інформатика	1,5	1	2	1,5
Технологічна	Технології	2	1	3	2
Мистецька	Музичне мистецтво				1
	Образотворче мистецтво				1
		2	1	3	2
Фізична культура	Фізична культура				3
Разом (без фізичної культури+ фізична культура)					31+3
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей за вибором, проведення індивідуальних консультацій:					
Гранично допустиме					31
РЕЗЕРВ					
Всього (без фізичної культури+ фізична культура;					31+3

Всього фінансується				

Додаток 5

Навчальний план
гімназії № 1 міста Ківерці (7–9 класи)
у 2023–2024 навчальному році

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин на тиждень у кл.		
		7	8	9
Мови і літератури	Українська мова	2,5	2	2
	Українська література	2	2	2
	Іноземна мова (англійська)	3	3	3
	Зарубіжна література	2	2	2
Суспільство-знавство	Історія України	1	1,5	1,5
	Всесвітня історія	1	1	1
	Основи правознавства	-	-	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1	-	-
	Образотв. мистецтво	1	-	-
	Мистецтво	-	1	1
Математика	Математика	-	-	-
	Алгебра	2	2	2
	Геометрія	2	2	2
Природознавство	Природознавство	-	-	-
	Біологія	2	2	2
	Географія	2	2	1,5
	Фізика	2	2	3
	Хімія	1,5	2	2
Технології	Трудове навчання	1	1	1
	Інформатика	1	2	2
Здоров'я і фізична культура	Основи здоров'я	1	1	1
	Фізична культура	3	3	3
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей за вибором, проведення індивідуальних консультацій:				
Разом		28+3	28,5+3	30+3

Гранично допустиме		32	33	33
РЕЗЕРВ				
Всього фінансується		31	31,5	33

Додаток 6

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії № 1 міста Ківерці
_____ С.Ф. Люшук
_____

Індивідуальний навчальний план
для навчання за індивідуальною формою
учениці 5 класу
гімназії № 1 міста Ківерці
Фідчук Діани Іванівни
у 2023 – 2024 навчальному році
за Типової освітньої програми для учнів типової освітньої програми для 5-9 класів
закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від
19.02.2021року

Пояснювальна записка

Індивідуальний навчальний план складений на індивідуальну форму навчання за п'ятиденним робочим тижнем. Індивідуальний навчальний план складений на основі Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021 року.

Освітня галузь	Перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Кількість годин на тиждень
Мовно-літературна	Українська мова	3
	Українська література	1
	Зарубіжна література	1
	Іноземна мова	1
Математична	Математика	2
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	1
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	0,5
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської	1
Інформатична	Інформатика	1
Технологічна	Технології	1
Мистецька	Мистецтво	1
Фізична культура	Фізична культура	0,5
Сумарна кількість навчальних годин		14

З індивідуальним навчальним планом ознайомлена і погоджуюсь:
Батьки: _____ Т.О. Фідчук

21.06.2023р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії № 1 міста Ківерці
_____ С.Ф. Люшук
_____

Індивідуальний навчальний план
до робочого навчального плану
гімназії № 1 міста Ківерці
для учня 6 класу
Гученка Богдана Богдановича
у 2023 – 2024 навчальному році

за Типовою освітньою програмою спеціальних закладів загальної середньої освіти
для осіб з порушеннями інтелектуального розвитку, затвердженої наказом МОН від
07.12.2021р. №1317 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11)
класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми
потребами»

Пояснювальна записка

Індивідуальний навчальний план складений на індивідуальну форму навчання у 2023 – 2024 навчальному році за п'ятиденним робочим тижнем. Індивідуальний навчальний план складений на основі Типової освітньої програми спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з порушеннями інтелектуального розвитку, затвердженої наказом МОН від 07.12.2021р. №1317 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами».

Типова освітня програма розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі - Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Типова освітня програма для 6 класу є логічним продовженням Типової освітньої програми 5 класу спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 5-10 (11) класів спеціальних закладів середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами із порушеннями інтелектуального розвитку та окреслює рекомендовані підходи до планування й організації закладом єдиного комплексу освітніх компонентів для досягнення учнями доступних результатів навчання. У програмі вказано відповідний зміст кожного навчального предмету чи інтегрованого курсу, визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання (предметно-орієнтовані компетентності); охарактеризовано життєву компетентність учнів. У пояснювальній записці до кожного предмету чи інтегрованого курсу представлено корекційно-розвивальні завдання, реалізація яких є обов'язковою умовою навчання. Змістові лінії кожної освітньої галузі реалізуються паралельно та розкриваються через «Орієнтовний зміст навчального матеріалу», який окреслює навчальний матеріал, на підставі якого будуть формуватися очікувані предметно-орієнтовані компетентності та відповідні соціально-адаптивні навички.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів: дитиноцентрованості і природовідповідності; корекційно-розвивальної спрямованості навчання; узгодження цілей, змісту й очікуваних результатів навчання; науковості, доступності і практичної спрямованості змісту; наступності й перспективності навчання; взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей; логічної послідовності й достатності засвоєння учнями предметних компетентностей; можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси; творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання; адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей. Зміст програми має потенціал для формування у школярів з інтелектуальними порушеннями таких ключових компетентностей: - володіння державною мовою; що передбачає елементарні уміння та навички (в межах мовленнєвих можливостей) усно й письмово висловлювати свої думки, усвідомлення ролі мови для спілкування та культурного самовираження; - можливість спілкуватися рідною мовою (в межах пізнавальних можливостей), що

передбачає використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади; - математична компетентність, що передбачає застосування (в межах пізнавальних можливостей) математичних знань та вмінь в особистому й суспільному житті людини; - компетентності в галузі природничих наук, що передбачає формування пізнавального досвіду, прагнення самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, пізнавати себе й навколишній світ; - соціально-трудової компетентності, що передбачає формування трудових умінь та навичок, що забезпечують подальшу здатність до успішного опанування основ професійно-трудової діяльності, набуття навичок практичної життєдіяльності; - екологічна компетентність, що передбачає сформованість уявлень щодо екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання та збереження природних ресурсів; культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (музичного) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості, формування навичок культури поведінки в соціумі. Спільними для всіх ключових компетентностей є такі вміння: спілкуватися, взаємодіяти та співпрацювати з дорослим та однолітками, сприймати інструкції та навчальні завдання, керувати емоціями, регулювати власну поведінку.

Освітня галузь	Перелік предметів та галузевих інтегрованих курсів	Кількість годин на тиждень
Мовно-літературна	Українська мова	2
	Українська література	1
	Зарубіжна література	1
Математична	Математика	1
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	1
	Географія	1
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут»	1
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської	0,5
Інформатична	Інформатика	1
Технологічна	Технології	1
Мистецька	Музичне мистецтво	0,5
	Образотворче мистецтво	1
Фізична культура	Фізична культура	1
Соціально-побутове орієнтування	Соціально-побутове орієнтування	1
Сумарна кількість навчальних годин		14

З індивідуальним навчальним
планом ознайомлена і
погоджуюсь:

_____ З.І. Гученко (батьки)
21.06.2023р.

Додаток 8

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії № 1 міста Ківерці
_____ С.Ф. Люшук
_____

Індивідуальний навчальний план
для навчання в інклюзивному класі
учениці 7 класу
гімназії № 1 міста Ківерці
Бондар Софії Павлівни
у 2023 – 2024 навчальному році
за типовими освітніми програмами закладів загальної середньої освіти II ступеня
(наказ МОН від 20.04.2018 № 405)

Пояснювальна записка

Освітній процес в інклюзивному класі у 2023-2024 н.р. організований з урахуванням епідемічної ситуації в регіоні, військового стану, рекомендацій щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 н.р. (листи Міністерства освіти і науки України від 30.08.2022 № 1/9-436 «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у ЗЗСО у 2022/2023 навчальному році», від 03.08.2023 № 1/11479-23 "Про методичні рекомендації "Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації" (розроблені ДУ "Український інститут розвитку освіти").

Інклюзивне навчання є способом організації освітнього процесу для особи з особливими освітніми потребами, яке організовується за інституційною (денною) формою здобуття освіти та передбачає включення дитини з особливими освітніми потребами до освітнього процесу спільно з іншими учнями класу.

Індивідуальний навчальний план складений на основі типових освітніх програм, затверджених наказом МОН від 20.04.2018 № 405.

Індивідуальний навчальний план містить як варіативну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову та варіативну, яка включає години корекційно – розвиткових занять, сформованих на вирішення завдань, зумовлених особливостями дитини з інтелектуальними порушеннями. Кількість годин, передбачена в навчальному плані на корекційно – розвиткові заняття для учениці з інтелектуальними порушеннями реалізується через предмети «Соціально-побутове орієнтування» та «Корекція мовлення» за Типовою освітньою програмою ЗЗСО для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Індивідуальний навчальний план зорієнтований на навчання в умовах інклюзивного навчання за п'ятиденним навчальним тижнем.

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин в тиждень
		7 клас
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Укр. мова	2,5
	Укр. літ.	2
	Зар. літ.	2
	Іноземна мова (англійська)	3
Математика	Алгебра	2

	Геометрія	2
Природознавство	Географія	2
	Біологія	2
	Фізика	2
	Хімія	1,5
Суспільствознавство	Історія	1
	Всесвітня історія	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Технології	Трудове навчання	1
	Інформатика	1
Здоров'я і фізична культура	Фізкультура	3
	Основи здоров'я	1
Усього:		28+3
Корекційно – розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2
	Корекція мовлення	2
Сумарна кількість навчальних годин		28+3

З індивідуальним навчальним
планом ознайомлена і
погоджуюсь:

_____ Н.В. Садовська (батьки)
21.06.2023р.

Додаток 9

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії № 1 міста Ківерці
_____ С.Ф. Люшук

Індивідуальний навчальний план
для навчання в інклюзивному класі
учениці 4 класу
гімназії № 1 міста Ківерці
Пінчук Ірини Ігорівни
у 2023 – 2024 навчальному році

за Типовою освітньою програмою НУШ – 2 авторського колективу під керівництвом
Шияна Р.Б., затвердженої наказом МОН України від 12.08.2022 № 743

Пояснювальна записка

Освітній процес в інклюзивному класі у 2023-2024 н.р. організований з урахуванням епідемічної ситуації в регіоні, військового стану, рекомендацій щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 н.р. (листи Міністерства освіти і науки України від 30.08.2022 № 1/9-436 «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у ЗЗСО у 2022/2023 навчальному році» від 03.08.2023 № 1/11479-23 "Про методичні рекомендації "Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації" (розроблені ДУ "Український інститут розвитку освіти").

Інклюзивне навчання є способом організації освітнього процесу для особи з особливими освітніми потребами, яке організовується за інституційною (денною) формою здобуття освіти та передбачає включення дитини з особливими освітніми потребами до освітнього процесу спільно з іншими учнями класу.

Індивідуальний навчальний план складений на основі Типової освітньої програми НУШ – 2 авторського колективу під керівництвом Шияна Р.Б., затвердженої наказом МОН України № 743 від 12.08.2022р.

Індивідуальний навчальний план містить як варіативну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову та варіативну, яка включає години корекційно – розвиткових занять, сформованих на вирішення завдань, зумовлених особливостями дитини. Кількість годин, передбачена в навчальному плані на корекційно – розвиткові заняття для учениці з ООП реалізується через предмет «Корекція розвитку» за Типовою освітньою програмою ЗЗСО для дітей з ООП.

Індивідуальний навчальний план зорієнтований на навчання в умовах інклюзивного навчання за п'ятиденним навчальним тижнем.

Освітні галузі	Навчальні предмети	Кількість годин на тиждень
		4 клас
Мовно-літературна (рідномовна освіта)	Українська мова	5
	Англійська мова	3
Математика	Математика	4
Природнича, технологічна, соціальна й здоров'язбережувальна, громадянська і історична	ЯДС	7
Інформатична	Інформатика	1

Мистецька	Мистецтво	1
	Мистецтво	2
Фізкультурна	Фізична культура	3
Корекція розвитку		2
Гранично допустиме		23
Сумарна кількість початкових годин інваріативної і варіативної складових з бюджету		26

З індивідуальним навчальним
планом ознайомлена і
погоджуюсь:

_____ І. Пінчук (батьки)
21.06.2023р.

Додаток 10

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор гімназії № 1 міста Ківерці

_____ С.Ф. Люшук

Індивідуальний навчальний план
для навчання в інклюзивному класі

учня 5 класу

гімназії № 1 міста Ківерці

Маковецького Юрія

у 2023 – 2024 навчальному році

за типовими освітніми програмами для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021 року

Пояснювальна записка

Освітній процес в інклюзивному класі у 2023-2024 н.р. організований з урахуванням епідемічної ситуації в регіоні, військового стану, рекомендацій щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 н.р. (листи Міністерства освіти і науки України від 30.08.2022 № 1/9-436 «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у ЗЗСО у 2022/2023 навчальному році», від 03.08.2023 № 1/11479-23 "Про методичні рекомендації "Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації" (розроблені ДУ "Український інститут розвитку освіти").

Інклюзивне навчання є способом організації освітнього процесу для особи з особливими освітніми потребами, яке організовується за інституційною (денною) формою здобуття освіти та передбачає включення дитини з особливими освітніми потребами до освітнього процесу спільно з іншими учнями класу.

Індивідуальний навчальний план складений на основі типових освітніх програм, затверджених наказом МОН від 19.02.2021 № 235. Індивідуальний навчальний план містить як варіативну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову та варіативну, яка включає години корекційно – розвиткових занять, сформованих на вирішення завдань, зумовлених особливостями дитини з інтелектуальними порушеннями. Кількість годин, передбачена в навчальному плані на корекційно – розвиткові заняття для учня з інтелектуальними порушеннями реалізується через предмети «Соціально-побутове орієнтування» та «Корекція мовлення» за Типовою освітньою програмою ЗЗСО для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Індивідуальний навчальний план зорієнтований на навчання в умовах інклюзивного навчання за п'ятиденним навчальним тижнем.

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин в тиждень
		5 клас
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Укр. мова	4
	Укр. літ.	2
	Зар. літ.	2
	Іноземна мова (англійська)	3,5

Математика	Математика	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	2
Громадянська та історична	Вступ до історії України та громадянської	1
Мистецтво	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Технології	Технології	2
	Інформатика	1,5
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «ЗБД»	2
	ВЖР	1
Фізична культура	Фізична культура	3
Усього:		28+3
Корекційно – розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	1
	Корекція мовлення	3
Сумарна кількість навчальних годин		28+3

З індивідуальним навчальним
планом ознайомлена і
погоджуюсь:

_____ С. Маковецька (батьки)
21.06.2023р.

Додаток 11

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор гімназії № 1 міста Ківерці
_____ С.Ф. Люшук
_____

Індивідуальний навчальний план
для навчання в інклюзивному класі
учня 6 класу
гімназії № 1 міста Ківерці
Фідчука Назара
у 2023 – 2024 навчальному році
за типовими освітніми програмами,
затвердженими наказом МОН №235 від 19.02.2021р.

Пояснювальна записка

Освітній процес в інклюзивному класі у 2023-2024 н.р. організований з урахуванням епідемічної ситуації в регіоні, військового стану, рекомендацій щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти у 2023-2024 н.р. (листи Міністерства освіти і науки України від 30.08.2022 № 1/9-436 «Щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами у ЗЗСО у 2022/2023 навчальному році», від 03.08.2023 № 1/11479-23 "Про методичні рекомендації "Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації" (розроблені ДУ "Український інститут розвитку освіти").

Інклюзивне навчання є способом організації освітнього процесу для особи з особливими освітніми потребами, яке організовується за інституційною (денною) формою здобуття освіти та передбачає включення дитини з особливими освітніми потребами до освітнього процесу спільно з іншими учнями класу.

Індивідуальний навчальний план складений на основі типових освітніх програм, затверджених наказом МОН №235 від 19.02.2021р. Індивідуальний навчальний план містить як варіативну складову, сформовану на державному рівні, обов'язкову та варіативну, яка включає години корекційно – розвиткових занять, сформованих на вирішення завдань, зумовлених особливостями дитини з інтелектуальними порушеннями. Кількість годин, передбачена в навчальному плані на корекційно – розвиткові заняття для учня з інтелектуальними порушеннями реалізується через предмети «Соціально-побутове орієнтування» та «Корекція мовлення» за Типовою освітньою програмою ЗЗСО для дітей з інтелектуальними порушеннями.

Індивідуальний навчальний план зорієнтований на навчання в умовах інклюзивного навчання за п'ятиденним навчальним тижнем.

Освітні галузі	Предмети	Кількість годин в тиждень
		6 клас
Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)	Укр. мова	4
	Укр. літ.	2
	Зар. літ.	2

	Іноземна мова (англійська)	3,5
Математика	Математика	5
Природнича	Інтегрований курс «Пізнаємо природу»	3
	Географія	2
Громадянська та історична	Історія України та всесвітня історія	2
Мистецтво	Музичне мистецтво	1
	Образотворче мистецтво	1
Технології	Технології	2
	Інформатика	1,5
Соціальна і здоров'язбережувальна	Інтегрований курс «ЗБД»	1
	ВЖР	1
Фізична культура	Фізична культура	3
Усього:		31+3
Корекційно – розвиткові заняття	Соціально-побутове орієнтування	2
	Корекція мовлення	2
Сумарна кількість навчальних годин		31+3

З індивідуальним навчальним
планом ознайомлена і
погоджуюсь:

_____ Т. Фідчук (батьки)
21.06.2023р.

